

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Eripedagoogika ja logopeedia õppekava

Maria Reiljan-Pircher
ENNETUSTÖÖ ALUSHARIDUSES ERIPEDAGOOGI JA LOGOPEEDI TEENUSEGA
SEOSES
Magistritöö

Juhendaja: Pille Häidkind, PhD

Tartu 2026

Kokkuvõte

Ennetustöö alushariduses eripedagoogi ja logopeedi teenusega seoses

Tugispetsialistide teenus haridusasutuses on õppijat toetav ja probleeme ennetav. Peamisteks tugispetsialistideks lasteaedades on eripedagoogid ja logopeedid. Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada, mida peavad eripedagoogid ja logopeedid ennetustööks alushariduses ning milliseid tegevusi nad laste arenguprobleemide ja toevajaduse tekkimise või süvenemise ärahoidmiseks enda sõnul teevad. Uurimuses osales 42 tugispetsialisti, kes töötasid 2025/26. õa. lastehoiu- ja/või lasteaiarühma ealiste lastega. Andmeid koguti küsimustiku abil.

Tulemustest ilmnes, et ennetavad tegevused kuuluvad tugispetsialisti teenuse hulka, samas saab lapse arengu toetamist käsitleda ka kui ennetustöö osa. Ennetustöö suurimaks sihtgrupiks pidasid tugispetsialistid toevajadusega lapsi, vähesel määral ka eakohaselt arenenud lapsi. Lastehoiurühmades toimuvad ennetavad tegevused tugispetsialistide sõnul kaudselt, vajaduspõhiselt ning läbi täiskasvanutevahelise koostöö. Peamise asutusevälise koostöö-partnerina väikelastega seotud ennetustöös märgiti 2025/26. õa. Rajaleidja keskuseid.

Märksõnad: *ennetustöö, eripedagoog, logopeed, alusharidus, lastehoiurühm*

Abstract

Preventive work in early education in relation to the special education teachers' and speech therapists' service

Support specialists' services in educational institutions support learners and help prevent problems. The main such specialists in kindergartens are special education teachers and speech therapists. The aim of this thesis was to determine what support specialists consider preventive work in early childhood education and which activities help prevent the emergence or worsening of children's developmental problems and support needs. The study involved 42 specialists working in childcare and/or kindergarten groups in 2025/26. Data was collected through a questionnaire. Results showed that preventive activities are part of support specialists' services, supporting a child's development is a part of preventative work. The primary target group are children with support needs, less also typically developing children. Preventive activities in childcare groups are needs-based, indirect, and carried out through adult cooperation, whereby Rajaleidja centres are the main external partners.

Keywords: *preventive work, special education teacher, speech therapist, early education, childcare group*

Sisukord

Sissejuhatus	4
Teoreetiline ülevaade	4
Ennetus, ennetustöö ja ennetustegevused	4
Ennetustöö sihtrühmad alushariduses	6
Riskirühma lapsed	7
Arenguprobleemidega lapsed	9
Tugispetsialisti teenus	11
Uurimisprobleem ja eesmärk	12
Metoodika	13
Valim	13
Andmekogumine	15
Andmeanalüüs	16
Tulemused	16
Tugispetsialistide arusaam ennetustöö olemusest	16
Vastajate kogemused seoses ennetustööga	19
Tugispetsialistide ennetustöö lastehoiurühmades	21
Koostööpartnerid ennetustöö tegemisel	25
Arutelu	26
Tänuõnad	31
Autorsuse kinnitus	31
Kasutatud kirjandus	32
Lisad	37
Lisa 1. Ankeet eripedagoogidele ja logopeedidele	
Lisa 2. Pöördumine lasteaia direktori poole	
Lisa 3. Näide kvalitatiivsest kodeerimisest	
Lisa 4. Ennetustöö sihtgrupid eripedagoogide ja logopeedide hinnangul	
Lisa 5. Ennetustöös osalevad inimesed	
Lisa 6. Tõhusad ja 2025/26. õa. rakendatud koostöövormid	

Sissejuhatus

2025. a. septembris rakendusid nii Eesti alusharidust reguleeriv seadus (Alusharidusseadus [AHS], 2025) kui ka seda täpsustavad määrused - alushariduse riiklik õppekava ([ARÕK], 2025) ning tugispetsialiste puudutav määrus (Tugispetsialistide teenuse kirjeldus..., 2025). Haridusasutustena tegutsevad lastehoiud on nüüdsest reguleeritavad AHS-ga (2025). Senised sõimerühmad nimetati ümber lastehoiurühmadeks, kus võib töötada lapsehoidja või õpetaja. Sotsiaalministeeriumi haldusalasse jäävad ka edaspidi suure hooldus- ja abivajadusega lastele mõeldud lastehoiud, kus pakutakse hoiuteenust haridusasutuse õppe- ja kasvatustegevuse välisel ajal (Sotsiaalhoolekande seadus, 2025; Sotsiaalkindlustusamet, 2025c).

Käesolev uurimistöö keskendub tugispetsialisti teenusele alushariduses.

Haridussüsteemiga liitunud lastehoidudes peab nüüdsest olema koostatud õppekava, kus on muuhulgas välja toodud lapse üldoskuste toetamise põhimõtted ja korraldus, lapse arengu hindamise ja toetamise põhimõtted ning nende dokumenteerimine ja korraldus (AHS, 2025). Täpsustatud on nii lapsehoidjate, abiõpetajate kui õpetajate kvalifikatsiooninõuded. Kui lastehoiurühma on kaasatud meditsiini- või sotsiaalhoolekandesüsteemis tuvastatud kõrvalabi vajadusega laps, on lapsehoidjale kehtestatud 5. taseme lapsehoidja kutse nõue, lasteaias peavad sel juhul olema õpetajatel täiendavad eripedagoogilised kompetentsid.

Lapsele tuleb alusharidusasutuses vastavalt vajadusele tagada eripedagoogi, logopeedi või muu tugispetsialisti teenus (AHS, 2025). “Tugispetsialisti teenus on õppija arengut, võimetekohast õppimist ja sotsiaalseid oskusi ning lapse arengu eeldatavate tulemuste või õpilase õpitulemuste saavutamist toetav ja õppimiskohustuse täitmist takistavaid probleeme ennetav logopeedi, eripedagoogi, koolipsühholoogi või sotsiaalpedagoogi teenus” (Tugispetsialistide teenuse kirjeldus..., 2025, para 2.). Ennetus väärrib tähelepanu alates lastehoiurühmadest, mis on haridussüsteemis kõige esimesed kohad, kus väikelaste arenguprobleeme ja toevajadust saab märgata.

Teoreetiline ülevaade

Ennetus, ennetustöö ja ennetustegevused

Eesti keele seletavas sõnaraamatus on termin “ennetus” defineeritud ärahoidmisena (Eesti Keele Instituut, 2009). Tervise Arengu Instituudi ([TAI], 2020) kodulehelt võib leida järgmise info: “Ennetustegevuse eesmärk on ära hoida suuremaid (käitumis)probleeme. Definiitsiooni kohaselt tuleb ennetada enne, kui probleem täielikult avaldub või välja kujuneb.”

Ennetustegevuse prioriteediks peaksid olema lapsed, sest tehes tõhusat ennetustööd, kandub selle mõju edasi täiskasvanuikka, suurendades inimese heaolu ja parandades tema toimetulekut. Seega on ennetustöö laiem mõiste ennetuse eesmärgil tehtava töö kohta ning ennetustegevused hõlmavad konkreetseid ennetuseks tehtavaid tegevusi.

Inimese käitumist kujundavad ja mõjutavad pere, lasteaed (lastehoid), kool, kogukond, riik. Kõigi nende väärtused ja normid võivad ära hoida probleemide tekke ja leviku või neile hoopis kaasa aidata. Sellest tulenevalt on tähtis, et ennetustegevusega alustatakse võimalikult varakult, st hariduse valdkonnas juba kodus ja lasteaias (lastehoius) (Terviseinfo, 2024). Tuge vajavatel lastel ja nende peredel on abi saamine keeruline ning aeganõudev, mistõttu jääb osa lapsi abita - probleemide ennetamine ja lahendamine viibib (Sotsiaalministeerium & Haridus- ja Teadusministeerium [HTM], 2024). Eestis on parasjagu käsil tervishoiusüsteemi uuendamine, mille käigus luuakse tervishoiu- ja sotsiaalteenuste lõimimisega süsteem, mis pakub inimesele just tema vajadustele vastavat terviklikku abi, muutes teenuse saamise talle ka lihtsamaks ja kiiremaks (Sotsiaalministeerium, 2025). Mida varem saab laps terviklikku abi, seda efektiivsemalt on võimalik ennetada probleemide teket või süvenemist.

Sotsiaalministeeriumi ning HTM-i koostöös on loodud lastele toe pakkumise kava, mille üheks eesmärgiks on kohaliku omavalitsuse tasandil sotsiaal-, tervise- ja haridusvaldkonna üleste ennetavate meetmete arendamine (Sotsiaalministeerium & HTM, 2024). Kava põhimõtetes on rõhutatud, et lapse ja pere vajaduste hindamine ning abistamine toimub spetsialistide ja lapse ning tema pere koostöös; oluline on universaalne ennetus ning last toetava keskkonna loomine sekkumise kõigil tasanditel; kõigil lastega töötavatel spetsialistidel ja lapse perel on ühine eesmärk. Last toetavas ennetustöös pannakse rõhku õigeaegsusele - märkaja astub esimese sammu lapse abistamiseks ja toetamiseks, kaasates teisi osapooli ja pakkudes võimalusel probleemide süvenemise ennetamiseks proaktiivselt tuge (Sotsiaalministeerium & HTM, 2024).

Eestis on varase ennetustöö eesmärgil loodud kogukondlikud ennetus- ja peretöökeskused - Perepesad (Perepesa, *s.a.*). Perepesade eesmärgiks on toetada eelkõige lapseootel ja eelkooliealiste lastega peresid, sest väikelaste toetamisest, turvalisest kasvukeskkonnast ja suhetest peres sõltub lapse edasine heaolu ja toimetulek (Perepesa, *s.a.*). Perepesas pannakse rõhk võimalike riskide varajasele märkamisele ning ennetamisele. Perepesadel on loodud ennetusvõrgustiku juhendmaterjal, milles märgitakse, et koostöövõrgustikku kuuluvad kindlasti erinevad sotsiaal-, haridus- ja tervishoiuvaldkonna esindajad (SA Lapse Heaolu Arengukeskus, 2021).

Ennetustöö sihtrühmad alushariduses

Alusharidus on hariduse esimene tase (Eesti Vabariigi Haridusseadus, 2025). Haridusasutuses läbiviidavad tegevused võimaldavad märgata, toetada ja vähendada lapse arenguprobleeme. “Lastehoiu ja lasteaia töötajad ning vanem teevad koostööd lapse arengu ja tervise toetamiseks” (ARÕK, 2025, para 10).

Laiapõhjaline ennetustöö puudutab alushariduses kõiki lapsi. Kolm esimest eluaastat on tundlik periood lapse arengus ja õppimises - luuakse alus kõikide arenguvaldkondade kujunemisele (*Organisation for Economic Co-operation and Development* [OECD], 2025). Väikelapse areng on intensiivne ning areng toimub keelelises, sotsiaalses, emotsionaalses, motoorses ja tunnetuslikus valdkonnas (Neudorf *et al.*, 2025). Lastehoiurühmades keskendutakse laste üldoskuste (mänguoskused, tunnetus- ja õpioskused, sotsiaalsed oskused, eneseregulatsioonioskused) arendamisele (ARÕK, 2025). Täiskasvanu roll on sealjuures lapse loomuliku uudishimu toetamine, lapse huvide märkamine ja uurimiseks ning katsetamiseks sobivate võimaluste pakkumine.

Iga laps areneb erineva kiirusega. Ka probleemideta arengu puhul on oluline, et lapsevanemad, lapsehoidjad ja õpetajad oleksid teadlikud lapse arengutasemest. Laste arengut hinnatakse regulaarselt, eesmärgiga avastada arengus ja keskkonnas ohumärke, andes võimaluse sekkuda õigel ajal (Ülviste *et al.*, 2024). Hindamise protsessi on kaasatud lapsega kokku puutuvad isikud (lapsevanem, arst, lasteaia/-hoiu töötajad, sotsiaaltöötajad, lastekaitsetöötaja jne). Siis on võimalik last toetada ja õpetada nõ. lähima arengu tsoonis, kasutades maksimaalselt ära lapse arengupotentsiaali. Õpetamine lapse lähima arengu tsoonis võimaldab tagada parimad eeldused lapse arenguks (Pastarus *et al.*, 2024).

Lapsehoidja/õpetaja, vajadusel ka logopeed või eripedagoog jälgivad ning toetavad kõikide laste üldoskuste ja kõne arengut. Vähemalt kord õppeaastas koostatakse kirjalik kokkuvõtte lapse arengust ning viiakse vajadusel läbi arenguvestlus lapsevanemaga (ARÕK, 2025). Arenguvestluse käigus saab vanem tagasisidet lapse arengust ja õppetulemustest, tal on võimalus esitada ootusi ja seisukohti lapse arengu suhtes. Lisaks lepitakse kokku tegevused lapse edasise arengu toetamiseks. Kokkuleppel vanemaga võib lapse individuaalse arengu toetamiseks teha kohandusi nii õppe- ja kasvatustegevuses kui ka õpi- ja kasvukeskkonnas, võttes arvesse lapse arengut ja võimeid, kultuurilist ja keelelist tausta ning huvisid ja vajadusi (ARÕK, 2025).

Seega on eakohaselt arenevate laste puhul ennetustöö olemuseks tagada toetav ja arendav ümbritsev keskkond, pere ning rühmameeskonna koostöö väärtustamine. Õpetaja ja

toetamine ja stimuleerimine (Sparling & Meunier, 2019). Metoodikat rakendatakse lapse sünnihetkest alates (projekti viidi esimest korda läbi Ameerika Ühendriikides 1970ndatel aastatel) ning positiivseid tulemusi mõõdeti laste 18-kuuseks saamisel; samuti täiskasvanueas (Sparling & Meunier, 2019). Programmis osalemine avaldas laste edaspidisele elule positiivset mõju - nende ülikoolis lõpetamise osakaal paranes neljakordselt, nende tervis oli parem, nad tegid paremaid sotsiaalseid otsuseid ja kuritegelik käitumine vähenes (Sparling & Meunier, 2019). Stevens jt (2019) rõhutasid, et metoodika süsteemset rakendamist tuleks tulevikus tekkida võivate probleemide ennetamiseks alustada võimalikult vara.

Eesti erineva tasemega haridusasutustes õpib arvestatav hulk lapsi, kelle kodukeel erineb õppekeelest, ning neid lisandub aina juurde (Haridus- ja Noorteamet [HARNO], 2024). Sihipärane üleminek eestikeelsele haridusele algas lasteaedades 2024. aastal ja kestab kuni 2030. aastani (HTM, 2025). HARNO (2024) on kogunud kokku erinevaid materjale lasteaedadele ja õpetajatele, andes näiteks juhtnööre keeleõppe korraldamiseks, tuues näiteid parimatest praktikatest, jagades kogemuslugusid lapse toetamisest, andes ülevaate õppevarast. Lisaks on loodud nimekiri lasteaedadest, kus õpetatakse muu kodukeelega lapsi ja mis pakuvad teistele lasteaedadele metoodilist abi, nõustamist, koolitusi, töötube ja õppekäike.

HTM-i (2024) andepoliitika tegevuskavas on andekas õppija defineeritud kui “sarnase kogemusega ja/või samas (haridus)keskkonnas õppivate kaasõppijatega võrreldes suurema jõudlusega, kõrgema võimete arenguga ja loovam ning erakordse arengupotentsiaaliga õppija”. Andeka õppija puhul on ennetustöö eesmärgiks õpimotivatsiooni hoidmine ja arendamine ning selleks on vaja teha õppetöös- ja keskkonnas kohandusi. Rootsist viidi kolmes eelkoolis läbi uurimus andekate laste äratundmise ja nendega kasutatavate õpetamismeetodite teemal (Mossberg & Lundqvist, 2025). Uurimuse autorid leidsid, et alushariduses on võimalik andekaid lapsi vaatluse, vahetu suhtluse ning kaaslastega võrdlemise teel märgata, selleks pole vaja kasutada testimist. Andekaid õppijaid saab toetada erinevate õppemeetoditega: õpetades neid suures ja väikeses grupis; pakkudes individuaalset lisajuhendamist, andes andekale lapsele lisaülesandeid (Mossberg & Lundqvist, 2025). Sarnaseid tulemusi leiti ka Türgi eelkoolides läbiviidud uurimuses (Dereli & Deli, 2022). Türgi eelkoolide õpetajad täpsustasid, et andekad lapsed erinevad eakaaslastest oma kõne arengu poolest (lai sõnavara, keerukate lausete moodustamine), lisaks ka kognitiivsete oskuste ja sotsioemotsionaalse arengu poolest. Peamiste probleemidena andekate laste märkamises tõid nad välja puudulikku teadmisi, liiga suuri klasse/rühmi. Andekate laste toetamiseks kasutavad Türgi õpetajad õppematerjalide ja tegevuste

varieerimist, õppekava ja õppekeskkonna kohandamist, erinevaid intelligentsusega seotud mänge.

Tugispetsialistid saavad lastele ja nende peredele üldise toe raames pakkuda nõustamist - nii raskuse olemuse kohta info andmist kui ka konkreetsete probleemide lahendamist (Talussaar *et al.*, 2022). Nõustamine on otsene abistamine ehk abistav vestlus vahetult abivajajaga (Treial & Ülviste, 2024). Konsulteerimine on nõustamise kaudne vorm, koostöine vestlus kolleegide, teiste erialaspetsialistide ja lapsevanematega, mille eesmärgiks on leida paremaid võimalusi abivajaja toetamiseks. Konsulteeritavate kaudu jõuab tugispetsialisti mõju rohkemate lasteni - tõenäosus teiste sarnaste murede ennetamiseks ja varajaseks märkamiseks suureneb.

Arenguprobleemidega lapsed

Arenguprobleemidega lapsi oli Eesti lasteaegade sobitus- ja erirühmades 2022. a seisuga 4,6% (Silm *et al.*, 2023). Nende laste puhul on ennetustöö olemuseks olemasolevate probleemide süvenemise ja uute lisandumise vältimine. Neile lastele haridussüsteemis pakutav tugi on oma olemuselt nn. tõhustatud ja/või eritugi, seda ka siis, kui lapsel on diagnoositud mõni igal ööpäeval või ööpäev läbi kõrvalabi vajadust põhjustav tervise seisund või tuvastatud puue. EHIS-e juhendi (2025) põhjal vajavad tõhustatud ja erituge lapsed, kellel on psüühikahäired, intellektipuue, autismispektrihäire, õppimist mõjutav krooniline haigus, arengulised kõne- ja keelepuuded, liikumispuue, kuulmispuue, nägemispuue, liitpuue või aktiivsus- ja tähelepanuhäire.

Tõhustatud tuge rakendatakse lapsele, kes oma arengu eripära tõttu vajab vähemalt ühe tugispetsialisti teenust, spetsiifilist õppe- ja kasvatustegevuse korraldust ning individuaalset lisatuge rühmas või õpet kuni 12 lapsega rühmas. Eritoe puhul vajab laps mitme tugispetsialisti teenust, kohandusi õppe- ja kasvatustegevuse korraldusel ning pidevat individuaalset lisatuge rühmas või õpet kuni kuue lapsega rühmas (AHS, 2025). Lisaks lasteaia/lastehoiu siseselt pakutavale individuaalsele lisatoele on tõhustatud või eritoeaga lapsel vajadusel võimalik saada tugiisiku teenust (Tugiisikuteenus, *s.a.*). Lapse tugiisik tegeleb ainult temale lepingu alusel määratud lapse toetamisega, olles toeks lapse kaasamisel kõikidesse ea- ja jõukohastesse tegevustesse ning toetades last õppeprotsessis õpetaja/lapsehoidja juhendamisel. Tugiisik võib lapsele vajadusel olla saatjaks ka haridusasutusest väljaspool (vaba aja veetmisel, huvitegevuses, terviseasutuses jne) (Tugiisikuteenus, *s.a.*).

ÜRO poolt välja toodud reegel sätestab, et “igas riigis võiks olla multidistsiplinaarsed spetsialistide meeskondade poolt juhitud programmid, mis ennetavad, vähendavad või kõrvaldavad erivajaduse mõju” (United Nations Organization, 1993, reegel 2 §1).

Probleemide süvenemise vältimise eesmärgil läbiviidava ennetustöö tulemusel peaks sobivat tuge saades lapse primaarsed probleemid vähenema ning toimetulek paranema, sekundaarsed raskused (nt ebasobivast õpetamisest tulenevad käitumisprobleemid) ära jääma. Tõhustatud ja eritugi alushariduses eeldavad tihedat koostööd sotsiaal- ja meditsiinisüsteemiga, kuna toe rakendamine tugineb eriarsti hinnangule, puudeotsusele ning koolivälise nõustamismeeskonna soovitudele (AHS, 2025).

Lapse toevajaduse määramise teekond algab enamasti meditsiinisüsteemist. Lapsevanem pöördub lapse arenguprobleemide korral perearsti juurde, kes hindab lapse arengutaset kõigepealt ise, suunab ta vajadusel neuroloogi ja/või lastepsühhiaatri vastuvõtule (SA Tallinna Lastehaigla, 2025). Lastepsühhiaater diagnoosib laste psüühikahäired, tehes selleks koostööd nii lapsevanema, psühholoogi kui eriarstidega ning toetub lasteaiast või -hoiust saadud infole. Diagnoos on üheks toe määramise aluseks alushariduses.

Vajadusel tuleb Sotsiaalkindlustusametis määrata lapse puude raskusaste - hinnang lapse igapäevase toimetuleku piirangule ja kõrvalabi vajadusele (Sotsiaalkindlustusamet, 2025b). Puue tuvastatakse terviseandmete, ekspertarsti hinnangu ja vajadusel koolivälise nõustamismeeskonna dokumentide põhjal. Nõustamismeeskond toetub soovitude andmisel järgmistele dokumentidele: individuaalse arengu jälgimise kaart, koolivalmiduskaart, terviseportaali väljavõte, puude raskusastme määramise otsus ja/või sotsiaalse rehabilitatsiooniplaan (Rajaleidja, 2025).

Et koostöö hõlmab mitmeid asutusi ja süsteeme, tuleb vajadusel rakendada lapse toetamise eesmärgil juhtumikorralduse põhimõtet (Sotsiaalkindlustusamet, 2025a). Juhtumikorraldus on teenuse osutamise ja koordineerimise protsess, mille teel on võimalik lahendada lapse ja tema perega seotud probleemid, pakkudes erinevaid abimeetmeid ja tehes tihedat koostööd erinevate lapsega tegelevate osapooltega. Alushariduses võib juhtumikorralduse juhiks olla tugiteenuste koordineerija (AHS, 2025), haridusasutuse väliselt aga enamasti lastekaitse- või sotsiaaltöötaja (Lokko & Aavik, 2024; Sotsiaalkindlustusamet, 2025a). Igale toevajadusega lapsele avatakse individuaalse arengu jälgimise kaart [IAJK]. See on dokument, kuhu kantakse lapse toe vajadusega seonduv info: lapse arengu hindamise tulemused, arengueesmärgid ja kokkulepped (ARÕK, 2025).

Tugispetsialisti teenus

AHS-s (2025) on sätestatud, et lastehoiu- ja -aiarühmas tuleb vajaduse korral tagada lapsele tugispetsialisti teenus. Tugispetsialistide poolt pakutavat teenust reguleerib määrus (Tugispetsialistide teenuse kirjeldus..., 2025) ning töö sisu ja vajalikke oskusi kirjeldavad erialade kutsestandardid.

Alushariduses on peamised tugispetsialistid eripedagoogid ja logopeedid (Haridussilm, 2025). Eripedagoogide töö eesmärgiks on toetada ja suunata eakaaslastest eristuva õppija arengut, arvestades õppekava(de) nõudeid ja võimalusi. Tulevikuoskuste hulgas märgitakse, et “senisest enam on vaja tähelepanu pöörata ennetamise tegevustele ning nõustada ametnikke, (haridus)asutuste juhte ja meeskondi ennetustegevuste kavandamisel ja õppekorralduse põhimõtete seadmisel” (Kutsestandard. Eripedagoog, tase 7, 2024).

Logopeedi tööks on lapse kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni hindamine, kujundamine ja/või taastamine, häire ennetamine (Kutsestandard. Logopeed, tase 7, 2024).

Eripedagoogide ja logopeedide kutsekompetentside kirjeldused on mõnevõrra erineva üldistusastmega, kuid mõlema eriala puhul kattuvad pädevused lapse arengut hinnata, sekkuda, nõustada (vt tabel 1).

Tabel 1. Eripedagoogi ja logopeedi kohustuslikud kompetentsid

Eripedagoog	Logopeed
Õppija erivajaduste märkamine ja hindamine	Kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni hindamine
Õpikeskkonna kohandamine	Hindamistulemuste analüüsimine ja tõlgendamine
Õppetegevuse planeerimine ja õpetamine	Logopeedilise töö planeerimine, läbiviimine ja kokkuvõtte tegemine
Eripedagoogiline nõustamine	Nõustamine ja juhendamine
Professionaalne õppimine	
Koostöö ja arendustegevus	

Tähepõld (2022) uuris magistritöö raames lasteaegade eripedagoogide (N=26) tööülesandeid kutsestandardi ja ametijuhendite alusel ning nende endi hinnangul. Uurimusest selgus, et kõik eripedagoogid toetasid enda sõnul õpetajaid erivajadustega lapse õpetamisel rühmakeskkonnas. 50% eripedagoogidest hindasid laste arengut õpetajate, logopeedi või kellegi teise soovitusel. Eripedagoogid tegid koostööd õpetajatega, soovitades kirjandust erivajaduste kohta või kutsudes neid oma tööd vaatlema. Eripedagoogid tegid koostööd ka lapsevanematega, nõustades neid mitmesugustel teemadel: lapse arenguga seotud probleemide osas, koolivalmiduse küsimustes ja mänguoskuste valdkonnas. Asutuse juhtkonnaga tegid enda hinnangul koostööd 15 eripedagoogi.

Kaljujärvi ja Kõiv (2023) uurisid Eesti lasteaedade logopeedidelt (N=123), kuidas nad kaasavad teraapiasse lapsevanemaid. Selgus, et 90% logopeedidest andsid vanematele kirjalikud juhised harjutuste kodus tegemiseks, 80% osalesid ümarlaudadel ja arenguestlustel. Vähem kui pooled logopeedid võtsid osa lastevanemate koosolekutest, kümnendik logopeedidest korraldasid ise vanematele koolitusi ja vestlusringe. Küsimustikule vastanud logopeedidest töötas 60% 1,5-3-aastaste lastega, neist vähem kui 50% kaasasid vanemaid teraapiasse. Uurimuse autorid rõhutasid alla 3-aastaste laste kõneprobleemidega tegelemise olulisust - seda võib käsitleda ennetustööna, mis vähendaks pikemas perspektiivis logopeedide töökoormust.

Lellsaar (2024) uuris tugispetsialistide ja õpetajate koostööd kaasava alushariduse tingimustes, viies tugispetsialistide (eripedagoogide, logopeedide, sotsiaalpedagoogide, psühholoogi) (N=8) ning õpetajatega (N=6) läbi grupivestlused. Uurimistulemused näitasid, et omavahel tehakse koostööd nii erivajadustega laste arengu hindamisel, nende õpetamisel kui ka lastega seotud nõustamisel. Peamiste koostöövormidena töid vastanud välja lapse/rühma vaatlusi ja analüüsi, ümarlaudasid ja perevestlusi, pidevat infovahetust, IAK ühist koostamist, nõustamist ning sellele eelnenud ja järgnenud arutelusid.

Varase alushariduse eesmärgiks on pakkuda parimat võimalikku tuge kõigile lastele, ennetamaks tulevikus tekkida võivaid probleeme õppimise ja kooliskäimisega. Mida varem lapse probleeme märgatakse, seda varem saab sekkuda ehk lapsele spetsiifilist abi pakkuda (Palts, 2013).

Uurimisprobleem ja eesmärk

Alates 2025/2026. õppeaastast liikus Eestis suur osa lastehoidusid Sotsiaalministeeriumi haldusalast haridusasutuste alla (Sotsiaalkindlustusamet, 2025c). See tõi lastehoiurühmades kaasa kohustused seoses laste arengu toetamise ja selle dokumenteerimisega (AHS, 2025), avades samas ka uusi võimalusi ennetustööks.

Kirjanduse põhjal on selge, et mida varem tegeleda laste toetamise ja probleemide ennetamisega, seda suurem on tõenäosus lapse edukale tulevikule (OECD, 2025; Palts, 2013; Sparling & Meunier, 2019; Stevens *et al.*, 2019; Terviseinfo, 2024). Lastehoiu- ja aiarühmas tuleb vastavalt vajadusele tagada tugispetsialisti teenus, peamisteks tugispetsialistideks alushariduses on logopeedid ja eripedagoogid. Tugispetsialistide poolt pakutava teenuse eesmärgiks on arengu toetamine ja raskuste ennetamine (Tugispetsialistide teenuse kirjeldus..., 2025). Ennetamine eeldab erinevate lapsega tegelevate täiskasvanute vahelist

koostööd (Sotsiaalministeerium & HTM, 2024). Logopeedide ja eripedagoogide töö osaks laste arengu toetamisel on koostöö erinevate lastega tegelevate täiskasvanutega (Kaljujärvi & Kõiv, 2023; Tähepõld, 2022). Haridussüsteemis saab täiskasvanute koostöö laste arengu toetamisel ja probleemide tekke või süvenemise ennetamisel alguse juba väikelapseas. Sellest tulenevalt on käesoleva töö uurimisprobleemiks ennetustöö mõiste ja tegevuste täpsustamine alushariduse tugispetsialistide (eripedagoogide ja logopeedide) teenusega seoses.

Uurimistöö eesmärgiks on selgitada välja, mida peavad eripedagoogid ja logopeedid ennetustööks alushariduses ning milliseid tegevusi nad laste arenguprobleemide ja toevajaduse tekkimise või süvenemise ärahoidmiseks enda sõnul teevad. Uurimisküsimused on:

1. Mida peavad alushariduses tugispetsialisti teenust pakkuvad eripedagoogid ja logopeedid ennetustööks?
2. Milliseid tegevusi teevad alushariduses tugispetsialisti teenust pakkuvad eripedagoogid ja logopeedid enda sõnul ennetustöö raames ise?
3. Mida teevad lastehoiurühmades tugispetsialisti teenust pakkuvad eripedagoogid ja logopeedid enda sõnul ennetustööna ise?
4. Kellega ja kuidas teevad alushariduses tugispetsialisti teenust pakkuvad eripedagoogid ja logopeedid ennetustöös enda sõnul koostööd?

Metoodika

Valim

Käesoleva uurimistöö sihtrühmaks on Eesti lasteaiarühmades ja/või -hoiurühmades 2025/26. õppeaastal tugiteenust pakkuvad eripedagoogid ja logopeedid. Uurimusest võttis osa 42 tugispetsialisti (21 eripedagoogi ja 21 logopeedi). Magistrikraadi omas vastanutest enda sõnul 79% (N=33; 86% logopeedidest [LP] ja 71% eripedagoogidest [EP]), magistritasemel haridust oli omandamas 21% vastanutest (N=9). Alushariduses on vastanud töötanud tugispetsialistina keskmiselt 9,9 aastat (vahemik 0,5-40 a). Uuringus osalenud logopeedide ja eripedagoogide keskmine töökoormus oli 32,5 h nädalas (vahemik 17,5-41,5 h nädalas). Täpsem info eripedagoogide ja logopeedide tööstaaži ja koormuse kohta on esitatud tabelis 2.

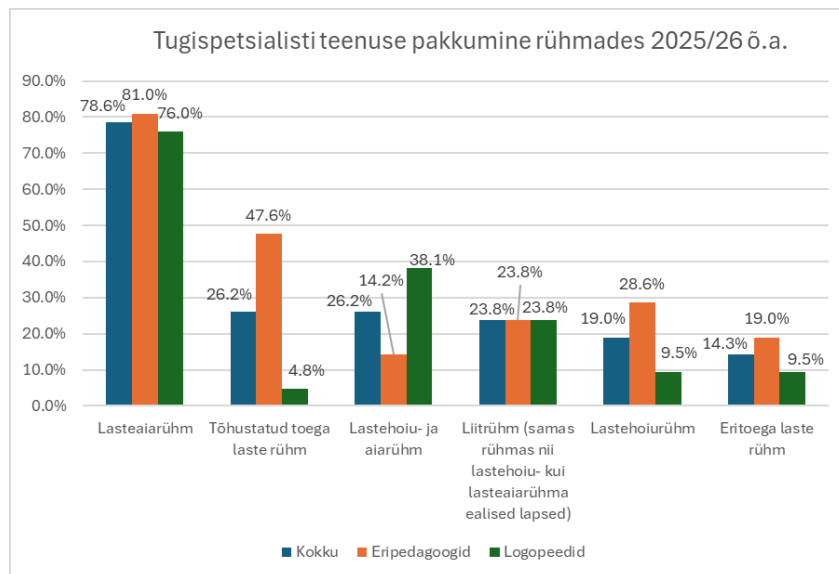
Tabel 2. Tugispetsialistide (N=42) tööstaaž ning töökoormus

	Tööstaaž alushariduses (aastates)			Töökoormus (h/nädalas)		
	EP	LP	Kokku	EP	LP	Kokku
Mediaan	2	10	5,5	35	35	35
M	5,6*	14,2*	9,9*	31,5	33,5*	32,5*
Miinumum	0,5	0,8*	0,5	17,5	20	17,5
Maksimum	20	40	40	41,5	35	41,5

Märkused: M- aritmeetiline keskmine. *Väärtused on ümardatud esimese kohani pärast koma.

40,5% (N=17) uurimuses osalenutest töötasid suuremas linnas (Tallinn, Tartu, Narva või Pärnu), 30,9% (N=13) maapiirkonnas ja 28,6% (N=12) väiksemas linnas. Vastanute asutuses on kokku 4-25 lasteaia- ja lastehoiurühma (M=10,4; Med=10). 1-3 lastehoiurühma (3 rühma- N=10; 2 rühma- N=9; 1 rühm- N=8) oli loodud 27 (LP N=15, EP N=12) vastanud tugispetsialisti asutuses. Ülevaade eripedagoogide ja logopeedide teenuse pakkumisest rühmade lõikes on esitatud joonisel 1.

Joonis 1. Eripedagoogide ja logopeedide (N=42) teenuse pakkumine

Keskmiselt on ühe vastaja sõnul tema asutuses tööl 2,3 tugispetsialisti (vahemikus 1-4). 41 vastaja asutuses on tööl eripedagoog, 39 vastaja asutuses logopeed. Vähem oli vastajate asutustes tööl sotsiaalpedagooge (N=11) ja psühholooge (N=4). Vastanud töid välja, et nende asutuses töötavad veel loovterapeudid (N=3), mänguterapeudid (N=2), kunstiterapeut, muusikaterapeut, tegevusterapeut, füsioterapeut, eesti keele õpetaja, individuaalõpetaja. Tugiisikuid on 29 vastanu asutuse rühmades kokku 1-5, kõige sagedamini on tugiisikuid 1 (N=12) või 2 (N=8).

Tugiteenuste koordinaatori (TUKO) rolli täidavad vastanute sõnul õppejuhid/õppealajuhatajad (N=17), eripedagoogid (N=9) või logopeedid (N=8). Harvem täidavad TUKO rolli sotsiaalpedagoogid (N=2), direktor (N=1). Siinkohal tuleb märkida, et kolme vastanu asutuses täitis TUKO rolli mitu erinevat inimest. Viie vastaja asutuses oli loodud eraldi TUKO ametikoht. TUKO rolli kandvat isikut ei toonud välja 4 vastanut.

Andmekogumine

Andmete kogumiseks koostati küsimustik eelnevalt läbi töötatud kirjanduse (AHS, 2025; ARÕK, 2025; EHIS, 2025; Kaljujärvi & Kõiv, 2023; Lellsaar, 2024; Tugiisikuteenus, *s.a.*; Tugispetsialistide teenuse kirjeldus..., 2025; Tähepõld, 2022) põhjal. Küsimustik koosnes avatud ja valikvastustega (nii ühe kui mitme vastuse valimise võimalusega) küsimustest (vt lisa 1). Küsimustikul olid järgmised osad: vastaja üldandmed, küsimused haridusasutuse kohta, ennetustöö olemuse kohta, koostööga seotud küsimused, lastehoiurühmade ennetustegevusega seotud ning ennetustööle kuuluva aja küsimused ja tagasiside.

Lastehoiurühmade ennetustegevusega seotud viimasele neljale küsimusele paluti vastata ainult nende rühmadega tegelevatel tugispetsialistidel. Andmete kogumiseks jagati elektroonilist küsimustikku Google Forms'i keskkonnas.

2026. aasta veebruaris viidi läbi piloteerimine. Küsimustiku täitis üks kuni 2024/25. õppeaastani lasteaias töötanud eripedagoog. Vastaja märkis, et küsimustiku struktuur oli loogiline ning toetas täitmist, väljavõtted õigusaktidest olid abiks. Vastaja märkis, et lastehoiurühmade ennetustöö 3. küsimus võiks olla mitme vastuse valimise võimalusega. Tagasiside põhjal viidi soovitatud muudatus sisse. Tulemuste hulka selle eripedagoogi vastuseid ei arvestatud.

Andmete kogumine viidi läbi veebruari- ja märtsikuus 2026. aastal. Kõigepealt saadeti e-kiri kõigi (N=398) Eesti Hariduse Infosüsteemi õppeasutuste nimekirjas olevate vähemalt ühe lastehoiurühmaga lasteaedade direktoritele (vt lisa 2). Direktoritel paluti uurimuses osalemise kutse edastada asutuse eripedagoogidele ja logopeedidele. Üks direktor palus uurijal valida ise välja kodulehelt sobivad tugispetsialistid, kellele küsimustik edastada. Seetõttu saadeti kümme uurimuses osalemise palvet otse tugispetsialistidele. Lõplikust valimist eemaldati üks vastaja, kelle haridustase oli küll valimile seatud kriteeriumitele vastav, kuid vastaja ei töötanud käesoleval õppeaastal tugispetsialistina.

Uuringus osalemine oli vastajatele vabatahtlik ning andmeid koguti anonüümselt. Ei olnud võimalik tuvastada, mitme asutuse kohta info kogunes, kuna samast asutusest võis vastata ka mitu tugispetsialisti.

Andmeanalüüs

Uurimistöös kasutati nii kvantitatiivseid kui kvalitatiivseid andmeanalüüsi meetodeid. Saadud andmed sisestati Microsoft Exceli tabelisse. Arvulised, valikvastustega ning lühikesed sõnalised vastused (näiteks loetelud) kodeeriti arvtunnusteks. Andmeanalüüsiks kasutati programmi JASP. Ennetustööle kuluva ajaga seotud küsimuste kodeerimisel kasutati arvude kujul esitatud vastuste analüüsimiseks kvantitatiivset analüüsi ja andmed toodi välja sagedustabelina, sõnalistest andmetest tehti kokkuvõtte.

Kvalitatiivset andmeanalüüsi rakendati avatud vastustega küsimuste analüüsiks, kus vastuste pikkus või olemus ei võimaldanud nende arvtunnusteks kodeerimist. Andmete analüüsimiseks kasutati induktiivset lähenemisviisi (Kalmus *et al*, 2015), mis sobib vähe uuritud teemade puhul (Induktiivne strateegia..., s.a.). Kõigepealt loeti vastused läbi ja märgiti ära tähenduslikud üksused. Nende põhjal moodustati koodid ja koodidest omakorda kategooriad. Küsimuse “Mida Teie arvates tähendab ennetav tugispetsialisti teenus alushariduse kontekstis?” puhul rakendati kaaskodeerimist: töö autor ja juhendaja löid üksteisest sõltumatult vastuste põhjal koodid ja kategooriad. Tulemusi võrreldi ning leiti, et peamised erinevused olid seotud koodide nimetuste ja nende erinevate kategooriate alla paigutamise osas. Uuriija võttis juhendaja soovitatud kategooriad ja koodid kasutusse ning kasutas neid edasise kodeerimise käigus näidisenä. Näide kodeerimisest on leitav lisa 3.

Tulemused

Tugispetsialistide arusaam ennetustöö olemusest

Esimeseks uurimisküsimuseks oli, mida peavad alushariduses tugispetsialisti teenust pakkuvad logopeedid ja eripedagoogid ennetustööks. Küsimustikus olid selle kohta “küsimused ennetustöö olemuse kohta” osa küsimused nr 1-3 ja 5-6.

Kõigepealt uuriti vastajatelt, mida nende arvates tähendab ennetav tugispetsialisti teenus alushariduse kontekstis, nagu seda uuendatud määruses (Tugispetsialistide teenuse kirjeldus..., 2025, para 2.) defineeritakse. Küsimusele vastasid 21 eripedagoogi ja 20 logopeedi. Vastustest moodustus induktiivse sisuanalüüsi teel neli kategooriat: lapse arengu

hindamine, koostöö täiskasvanute vahel, arengut soodustav keskkond ja probleemidega tegelemine. Lapse arengu hindamise kategooria (koodid: märkamine, arengu jälgimine) all töid vastajad peamiselt välja lapse arengu jälgimist ning erisuste võimalikult varajast märkamist.

Kui mõnda kas või väiksemat murekohta / mahajäämust /algeid andekusest vms märkab õpetaja või tugispetsialist....(EP2)

Kategooria “koostöö täiskasvanute vahel” (koodid: õpetajate nõustamine, suhtlus lapsevanemaga, soovitamine) alla liigitunud vastustest selgus, et ennetav tugispetsialisti teenus alushariduses tähendab infovahetust rühma töötajate ja lapsevanematega ning nende nõustamist, vajadusel ka asutuseväliste spetsialistide poole pöördumist.

...suunata laps vajadusel vajaliku spetsialisti juurde, nõustada lapsevanemaid ja õpetajaid. (LP16)

Kategooria “arengut soodustav keskkond” (koodid: tegelemine/õpetamine, kohandused rühmas) all töid vastajad välja, et ennetavaks teenuseks peetakse laste toetamist ja arendamist, õppekeskkonna lapse vajadustele sobivaks kohandamist.

...rühma- ja keskkonnapõhiseid lahendusi, mitte ainult individuaalset tööd lapsega. Eesmärk on luua lapsele turvaline ja toetav arengukeskkond... (EP6)

Logopeedid töid eraldi välja kõne ja keele seotud oskuste arendamist.

Suulise eakohase kõne arendamine, hääldusprobleemide kõrvaldamine... (LP7)

Kategooria “probleemidega tegelemine” (koodid: kohene abi/tugi, probleemide vähendamine, hilisemate raskuste ärahoidmine) alla liigitunud vastustest ilmnes, et tugispetsialistid peavad ennetavaks teenuseks sekkumist.

...meie ülesanne on alustada märkamise ja sekkumisega lasteaias, et võimalikult palju toetada last...Vahel on ennetav sekkumine üldse probleemi tekkimist takistav ehk kui laps saab juba vajalikku tuge, siis probleemi ei pruugigi tekkida. (EP9)

Tugispetsialistidelt uuriti, millises laste vanusest alates võiks nad haridusasutuses ennetustööd tegema hakata. 83% vastanutest (LP N=19, EP N=16) arvas, et ennetustööd tuleks alustada lastehoiurühmas, eelistatult lapse alusharidusse tulemise hetkest. Kõige enam vastati (EP ja LP mõlemad N=10), et ennetustööd tuleks alustada lapse vanusest 1,5-2 aastat. Välja toodi, et seda tuleks teha lapse erisuste/raskuste märkamisel (EP10, EP6, LP14).

...siis kui laps on aastakese ära käinud, siis on ta kohanenud, erinevad raskused välja tulnud....(EP6)

Üks eripedagoog (EP8) arvas, et ennetustööd tuleks alustada, kui laps on 4-5 aastane. Kõigi vanusegruppidega tuleks ennetustööd teha kahe tugispetsialisti (EP14, LP1) sõnul.

...Ma saan kujundada last arendavat keskkonda, läbi viia kõneravi või kognitiivseid protsesse arendavaid tunde. Seda teen mina sõltumata lapse vanusest. (EP14)

Tugispetsialistidelt uuriti, milliste tegevustega võiks nende poolt läbi viidav ennetustöö haridusasutuses alguse saada. Vastustest moodustusid induktiivse sisuanalüüsi teel kategooriad: ülevaade laste arengust, koostöö täiskasvanute vahel, arengut soodustav keskkond, teadlikkuse tõstmine. Kategooria “ülevaade laste arengust” (koodid: vaatlemine rühmas, individuaalne arengu hindamine) alla liigitunud vastustest selgus, et tugispetsialistide ennetustöö algab laste arengu süsteemsest jälgimisest.

Ennetustöö võiks alata: lapse arengu jälgimisest ja varajasesest märkamisest... (LP21)

Kategooria “koostöö täiskasvanute vahel” (koodid: asutusesisene koostöö/nõustamine, lapsevanemate nõustamine/koostöö, asutuseväline koostöö, koolitused/teavitustöö) all toodi välja, et ennetustöö saab alguse kõigi lastega tegelevate täiskasvanute omavahelisest koostööst ning vajadusel teadlikkuse tõstmisest arenguprobleemide teemal.

Õpetajatega vestlemine... vajadusel õpetajate ning vanemate nõustamine. (EP1)

...laiemalt teadlikkuse suurendamine erialaste teemade/probleemide lõikes. (LP1)

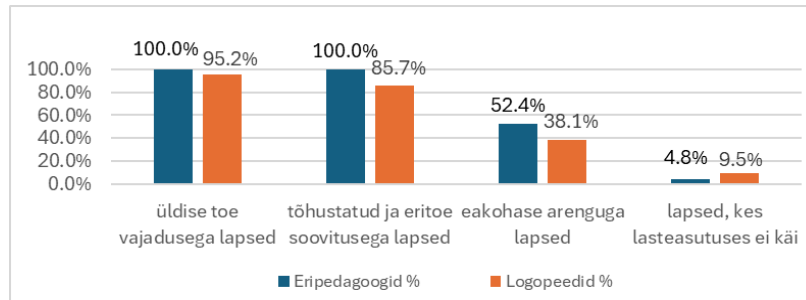
Kategooria “arengut soodustav keskkond” (koodid: tegevused lastega, kohandused) alla liigitunud vastustes toodi välja rühmapõhiseid lahendusi lapse arengu toetamisel.

...Kohandustest rühma füüsilises ja vaimses keskkonnas... (EP20)

Uurimistöös osalejatelt küsiti, kes nende arvates on ennetustöö sihtgruppideks lasteaia tugispetsialisti töös. Võimalus oli valida mitu vastusevarianti EHIS-est (2025) pärinevast erivajaduste loetelust, uurimuses olid juurde lisatud eakohase arenguga ning lasteasutuses mitte käivad lapsed. Selgus, et nii EP-d kui LP-d peavad sihtgruppideks peamiselt diagnoosiga/puudega või mahajäämusega lapsi, mõnevõrra vähem eakohase arenguga lapsi (vt lisa 4). EP-d peavad LP-dest enam ennetustöö sihtgrupiks liikumispuudega, õppimist mõjutava kroonilise haigusega, emotsionaalsete ja käitumisraskustega, uussisserändajate, rändetaustaga, andekaid ja eakohase arenguga lapsi. Kõige vähem peetakse tugispetsialistide poolt ennetustöö sihtgrupiks lasteasutuses mitte käivaid lapsi.

Vastajatel paluti sõltuvalt laste toevajadusest valida sihtrühmad, kellega nad ise ennetustöö raames 2025/26. õa. tegelema on. Selgus, et kõik vastanud EP-d on tegelema üldise toe vajadusega ning tõhustatud ja eritoe soovitusel lastega. LP-dest on seda teinud vastavalt 95,2% ning 85,7%. Vähem on tegeletud eakohase arenguga lastega (vt joonis 2).

Joonis 2. Sihtgruppid, kellega tugispetsialistid ennetustöö raames 2025/26. õa. tegeleud on

Vastusena esimesele uurimisküsimusele selgus, et eripedagoogid ja logopeedid peavad ennetustöökä eelkõige täiskasvanutevahelist koostööd ja nõustamist, laste arengu hindamist ning arengut toetava keskkonna loomist. Ennetustöö võiks vastanute hinnangul alguse saada siis, kui laps lasteasutusse tuleb (lastehoiurühmades), samas ennetustöö peamiseks sihtrühmaks on nii eripedagoogide kui ka logopeedide arvates toevajadusega lapsed.

Vastajate kogemused seoses ennetustööga

Teiseks uurimisküsimuseks oli teada saada, milliseid tegevusi teevad alushariduses tugispetsialisti teenust pakkuvad eripedagoogid ja logopeedid enda sõnul ennetustöö raames ise. Küsimustikus olid selle kohta “küsimused ennetustöö olemuse kohta” osa küsimused nr 7-10, “lastehoiurühmade ennetustegevustega seotud küsimused” osa küsimused nr 2 ja 3, “täiendavad küsimused” osa küsimused nr 9-10.

Kõigepealt uuriti vastajatelt, milliseid lapse üldoskuste valdkondi nad lapsele tugiteenust pakkudes eelkõige toetavad. Vastustest ilmnes, et kõige enam toetatakse tunnetus- ja õpioskusi (LP 95% ja EP 91%), järgnevad mänguoskused (EP ja LP 71%) ja sotsiaalsed oskused (EP ja LP 62%). Eneseregulatsiooni oskusi toetavad EP-d LP-dest veidi enam (EP 67% ja LP 38%). Seejärel uuriti, milliseid õppe- ja kasvatustegevuse valdkondi tugispetsialistid toetavad. Selgus, et kõik vastanud tugispetsialistid toetavad keele ja kõne valdkonda. Matemaatika valdkonda toetab 76% vastanud EP-dest (N=16) ning 33% LP-dest (N=7), valdkonda “mina ja keskkond” 62% EP-dest (N=13) ja 38% LP-dest (N=8). Kunsti valdkonda toetab 29% EP-dest (N=6) ning 10% LP-dest (N=2). Muusika ja liikumise valdkondi toetatakse veelgi vähem.

Tugispetsialistidelt uuriti kolme küsimusega, milliseid konkreetseid tegevusi nad eakohase arenguga, üldise toe ning tõhustatud/eritoe vajadusega lastega ennetustöö raames

läbi viivad. Kõigi küsimuste vastustest moodustusid induktiivse sisuanalüüsi teel kategooriad: kaudsed tegevused, lapse arengu hindamine, lapse arengu toetamine. Kategooria “kaudsed tegevused” (koodid: nõustamine, koostöö, koolitused) all toodi välja koostööd õpetajate ja vanematega ning nende nõustamist, lisaks asutusesiseseid või vanematele mõeldud koolitusi lapse arengu toetamise teemadel. Toevajadusega laste puhul toodi välja koostöösuhteid teiste tugispetsialistide, asutuse töötajate või asutuseväliste spetsialistidega.

...vajadusel koostöö õpetajate, lastevanematega. (EP12)

...koostöö teiste tugispetsialistidega ja juhtkonnaga. (LP14)

Kategooria “lapse arengu hindamine” (koodid: vaatlused, hindamine/kaardistamine) vastustest selgus, et lastega viiakse ennetustöö raames läbi erinevaid hindamistegevusi.

Vaatlen rühmas. Viin läbi hindamise kabinetis... (EP5)

Kategooria “lapse arengu toetamine” moodustus järgmistest koodidest: tegevused rühmas, individuaal- või alagrupi tegevused kabinetis, keskkonna ja materjalide kohandamine, üldoskuste arendamine, õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade arendamine.

See arenguvaldkond, mis lapsel maas on, seda toetan... (EP7)

Keele- ja suhtlemisoskust arendavad mängud ja tegevused rühmas, häälikute ja sõnavara mänguline harjutamine, jutustamis- ja kuulamisoskuste arendamine... (LP21)

Tugispetsialistidelt uuriti järgmisena, milliseid tegevusi nad ennetustöö eesmärgil kõige efektiivsemateks peavad. Vastustest moodustusid kategooriad: kaudsed tegevused, lapse arengu hindamine, lapse arengu toetamine. Kategooria “kaudsed tegevused” (koodid: nõustamine, koostöö) all toodi välja, et kõige efektiivsem tegevus ennetustöö eesmärgil on koostöö asutusesisese meeskonna ja lapsevanemate vahel.

Õpetajate ja vanemate nõustamist, sest nemad on need, kes veedavad lapsega kõige rohkem aega koos ning saavad järjepidevalt ning igapäevaselt last läbi erinevate tegevuste toetada. (EP4)

Kategooria “lapse arengu hindamine” (koodid: arengu jälgimine, märkamine) all toodi efektiivsemate ennetustegevustena välja laste arenguga seotud hindamistegevusi, probleemide varajast märkamist ja sekkumist enne nende süvenemist.

...Varajane märkamine ja jälgimine. Miks efektiivne: võimaldab reageerida enne, kui raskused muutuvad tõsiseks, vähendab hilisema toe vajadust. (EP11)

Kategooria “lapse arengu toetamine” (koodid: tegelemine/õpetamine, struktuuri loomine, järjepidevus) all peeti efektiivsete ennetustegevustena silmas järjepidevat lastega tegelemist ja struktureeritud keskkonna loomist, et tagada kõigile lastele vajalik tugi.

Universaalsed arendustegevused kogu rühmale... Miks efektiivne: toetab kõiki lapsi, mitte ainult riskigruppe, loob tugeva aluse tuleviku arenguks ja vähendab sotsiaalset lõhet rühmas. Väikegrupi või individuaalne ennetav tugi...Miks efektiivne: võimaldab sihipäraselt tuge pakkuda ilma, et laps tunne stigmatiseerimist; varajane individuaalne tugi ennetab raskuste süvenemist... (EP11)

LP-d töid tihti välja kõne ja keele arendamisega seotud tegevusi.

Lapse kõne arendamine, lugemise-kirjutamise eeltöö. (LP2)

Tugispetsialistidel paluti hinnata, mitu tundi nädalas nende tööajast võiks ideaalses olukorras kuluda ennetusele ning mitu tundi nädalas selleks tegelikult kulub. Vastused olid nii sõnalised kui ka arvulised. Tegelikult ennetusele kuluva aja kohta pakuti erinevaid tundide vahemikke nädalas (vt tabel 3). “Ei tea” vastas 1 EP ja 3 LP-d. Vastati, et kogu töö ongi ennetus (LP9, LP2) või et ennetusele kuluv aeg “oleneb nädalast” (EP5), on sүgisel suurem, õppeaasta lõikes erinev (LP N=3).

...Septembris on põhiline laste hindamise aeg. Muidu käib see jooksvalt ja vastavalt vajadusele. (LP16)

Keskmete võrdlemisel ilmneb, et eripedagoogid hindasid aega, mida ennetusele kulutatakse ja võiks kulutada, logopeedidest pisut kõrgemaks. Mõlemas grupis oli ideaal ligi poole suurem kui tegelikkuses ennetusele igal nädalal kulub.

Tabel 3. Ennetusele tegelikult ja ideaalses olukorras kuluv tööaeg nädalas

	EP		LP	
	Tegelikult kuluv aeg* (h)	Ideaalselt kuluda võiv aeg** (h)	Tegelikult kuluv aeg* (h)	Ideaalselt kuluda võiv aeg** (h)
Mediaan	4,3	7	2,5	5
Keskmine	4,7	8,8	3,6	6,6
Miimum	1	2	0,5	3
Maksimum	10	17,5	8	18

Märkused:* Tegelikult kuluv aeg: EP N=16, LP N=12; ** ideaalselt kuluv aeg: EP N=15, LP N=13

Teise uurimisküsimuse vastuseks on, et alushariduse eripedagoogid ja logopeedid teevad ennetustöö raames enda sõnul peamiste tegevustena kaudseid, koostööl põhinevaid tegevusi, viivad läbi lapse arengu hindamist ning toetavad lapse arengut tema vajadustest lähtuvalt. Neid tegevusi peetakse ennetustöö eesmärgil ühtlasi efektiivseteks. Õppekava valdkondadest toetatakse kõige enam laste keele ja kõne arengut ning tunnetus- ja õpioskusi. Ennetustööle kuluv aeg võiks olla tugispetsialistide hinnangul suurem, kui on tegelikult.

Tugispetsialistide ennetustöö lastehoiurühmades

Kolmandaks uurimisküsimuseks oli, mida teevad lastehoiurühmades (so 1-3a lastele) tugispetsialisti teenust pakkuvad eripedagoogid ja logopeedid ennetustööna. Küsimustikus olid selle kohta “küsimused ennetustöö olemuse kohta” osa küsimus nr 4, lisaks “lastehoiurühmade ennetustegevustega seotud küsimused” osa küsimused nr 1 ja 4-8.

Kõikidelt vastajatelt uuriti, mille poolest nende hinnangul erineb tugispetsialisti ennetustöö lastehoiu- ja aiarühmas. Induktiivse sisuanalüüsi tulemusel tekkisid kategooriad: töö sisu, töö fookus, erinevused puuduvad. Kategooria “töö sisu” (koodid: töö vorm, töökeskkond, tegevused lastega, hindamine, nõustamine) vastustest ilmnis, et hoiurühmas toimub ennetustöö kaudselt ehk lapsega tegelevate täiskasvanute nõustamise teel, aiarühmas aga läbi lapsega tegelemise.

Mida noorem laps, seda enam on ennetustöö lapse jaoks kaudne ehk keskendub enam õpetaja/lapsevanema nõustamisele. Mida vanemaks laps saab, seda enam saab tugispetsialist hakata lapsega tegema ka otsesest tööd. (LP9)

Hoiurühmade lastega tegutsetakse rühmakeskkonnas mänguliselt, aiarühma lastega individuaalselt kabinetis. Lastehoius on laste arengu hindamine mängulisem, aiarühmas saab toetuda standardiseeritud testidele.

Lastehoius toimub kaardistamine ja sekkumine mängulisemalt... aiarühma laste jaoks on olemas standardiseeritud testid. (EP16)

Hoiurühma lastega tegutsen nende enda rühmas, mitte kabinetis. (LP19)

Kategooria “töö fookus”(koodid: probleemide ennetus, tugiteenuse rõhuasetus) alla liigitunud vastustest ilmnis, et lastehoiurühmades tuleb eelkõige tegeleda probleemide tekke või süvenemise ennetamisega läbi lapse arengu jälgimise ja arenguks sobiva keskkonna loomise. Aiariühmas tuleb tegeleda juba väljakujunenud probleemidega ning spetsiifiliste oskuste arendamisega.

Aiarühmas on juba mingid probleemid välja kujunenud, mis vajavad otsesest sekkumist, nooremas vanusegrupis võib kaudse sekkumise kaudu tõenäoliselt mingeid sekundaarseid probleeme veel vältida. (LP1)

Kategooria “erinevused puuduvad” (koodid: lähtumine laste arengutasemest, võrdne kohtlemine) all tõid vastajad välja, et ennetustöö olemus sõltub lapse vanusest ja arengutasemest, mitte rühmaliigist.

Tegevusi läbi viies tuleb arvestada laste vanust, eakohasust... (LP2)

Vastajatel paluti lastehoiurühmadele mõeldes hinnata, millises täpsemas vanuses 1-3a lapsi on oluline tugispetsialisti poolt üle vaadata. Tugispetsialistide hinnangul (57% vastanud EP-dest, 48% vastanud LP-dest) on väikelaste ülevaatamiseks kõige sobivam vanus vahemikus 2-2,5 aastat. Vanusevahemikku 1,5-2 aastat peeti mõnevõrra vähem sobivaks (LP 28%, EP 24%). Veel vähem peeti esmaseks ülevaatamiseks sobivaks laste vanust 2,5-3 aastat (EP ja LP mõlemad 19%). Üks logopeedidest (LP1) arvas, et esmaseks ülevaatamiseks on sobiv laste vanus 1-1,5 aastat. Võrreldes kõigi vastanud EP-de ja LP-de hinnangute vahelisi keskmisi väärtusi sõltumatute valimite T-testiga, ilmneb, et gruppide tulemuste erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t=0,62$; $p=0,54$).

Kõikidelt tugispetsialistidelt uuriti, kuidas nende hinnangul ennetustöö alast koostööd lastehoiurühmades parendada saaks (lastehoiurühmade ennetustööga seotud küsimused” osa küsimust nr 4). Vastustest moodustus induktiivse sisuanalüüsi teel kolm kategooriat: koostöö täiskasvanute vahel, ressursid ning teadlikkus. Täiskasvanute vahelise koostöö (koodid: suhtlemine meeskonnaga, koostöö lapsevanematega, asutuseväline koostöö) all tõid vastanud välja, et koostööd saaks parendada asutuse meeskonna omavahelise ja lapsevanematega suhtlemise teel, tehes lisaks vajadusel võrgustikutööd asutuseväliste spetsialistidega.

Minu arvates saaks ennetustöö-alast koostööd lastehoiurühmades parendada siis, kui suhtlemine õpetajate ja tugispetsialistide vahel oleks regulaarne ja teadlik, mitte ainult siis kui mõni mure juba tekib. Väga oluline oleks kokku leppida ühised põhimõtted, kuidas laste arengut jälgitakse ja millal spetsialist kaasatakse. Samuti näen, et lapsevanemate varasem ja avatum kaasamine aitaks luua parema koostöö ning toetada last ühtselt nii lastehoius kui kodus. (EP6)

Ressursside kategooria all (koodid: tugispetsialistide koormus, tugispetsialistide hulk) tõid tugispetsialistid välja, et ennetustöö-alast koostööd saaks parendada, kui asutuses oleks rohkem tugispetsialiste või nende töökoormus võimaldaks tegelemist lastehoiurühmadega.

Ennetustöö-alast koostööd aitaks parandada tugispetsialisti väiksem töökoormus, et oleks võimalik veeta rohkem aega rühmades.... (LP21)

Teadlikkuse kategooria (koodid: teavitustöö, suhtumine, koolitused / juhendamine) alla liigitunud vastustest ilmnas, et vaja on muuta õpetajate suhtumist, tõsta ennetustöö-alast teadlikkust ning suurendada teadmisi lapse arengust läbi erinevate koolituste.

Usun, et kõik on suhtumise taga kinni. Kui lapsehoidja/õpetaja ootab, et tugispetsialist teeb lapsed korda, siis on keeruline koostööni jõuda... arvan, et edasiminekuks algab sealt, kus enne haridust ja kogemusi võetakse rühma ette inimesed, kes on valmis õppima, proovima ja katsetama. (EP2)

Järgnevalt kirjeldatakse nende küsimuste tulemusi, millele paluti vastata ainult lastehoiurühmade lastega (lastehoiu-, lastehoiu- ja -aiarühmas, liitrühmas) töötavatel tugispetsialistidel (N=21) (“lastehoiurühmade ennetustegevustega seotud küsimused” osa küsimused 5-8).

Vastajatelt uuriti, millal nad lastehoiurühmades õppetegevuste ja/või vabamängu ajal käivad. Küsimusele vastas 10 eripedagoogi ja 11 logopeedi. Terve õppeaasta vältel käib rühmades 90,5% vastanutest (EP N=10, LP N=9). Kaks logopeedi (LP1, LP3) teevad seda ainult sügisel.

Tugispetsialistidelt küsiti, kui sageli nad lastehoiurühmades õppetegevuste ja/või vabamängu ajal käivad. Küsimusele vastas 10 eripedagoogi ja 10 logopeedi. Kokkuvõtlikult saab öelda, et seda tehakse vastajate sõnul vahemikus 1 kord nädalas kuni 1 kord kolme kuu jooksul. EP-de levinuim vastus (N=6) oli, et nad käivad rühmades 1-2 korda nädalas kuni 1-2 korda kuus, üks EP (EP13) teeb seda 1 kord kolme kuu jooksul. LP-d (N=5) käivad rühmades 1-2 korda kuus, üks LP (LP10) külastab rühmi 1 kord nädalas. “Vastavalt vajadusele” vastas, et käib rühmades 4 tugispetsialisti (EP N=3, LP N=1). Lisaks tõi LP1 välja, et ta käib rühmades sügisel, õppeaasta keskel ja õpetajate soovil. LP18 märkis, et käib rühmades harva ning LP21, et käib rühmades siis, kui selleks võimalus tekib.

Uurides tugispetsialistidelt, mille järgi nad otsustavad, et on vaja minna lastehoiurühma lapsi ja õpetamist vaatama, moodustus vastustest induktiivse analüüsi teel kaks kategooriat: laste arengust ülevaate omamine, suhtlus asutuse töötajatega. Kategooria “laste arengust ülevaate omamine” (koodid: uute lastega tutvumine, regulaarne / graafiku järgi käimine, pisteline käimine) vastustest ilmnas, et tugispetsialistid külastavad rühmi kas sügisel uute lastega tutvumiseks või regulaarselt (näiteks korra nädalas), saamaks ülevaadet lastest ja nõustades vajadusel rühma töötajaid. Lisaks tehakse seda ka pisteliselt.

... selline nädalas korra rühmas ...käimine annab mulle hea ülevaate lastest... (EP4)

Sügisel külastan kõiki rühmi.... (LP19)

Kategooria “suhtlus asutuse töötajatega” (koodid: asutuse meeskonna kutse, nõustamine / soovitamine) alla liigitunud vastustest ilmnas, et lastehoiurühmasid külastatakse rühmameeskonna märguannete peale, et rühmas on eakohasest arengust erineva arenguga laps või tahab meeskond soovitusi/nõuandeid saada. Lisaks külastatakse rühmi, eesmärgiga hoida rühmameeskonnaga kontakti.

Õpetajaga vestluse põhjal, et rühma on saabunud laps, kes ei ole eakohase kõne- või üldarenguga. (LP18)

Lastehoiurühma-ealiste lastega töötavatel tugispetsialistidelt uuriti, milliste asutustega nad on ennetamise eesmärgil oma praeguses töökohas koostööd teinud. Küsimusele vastas kokku 17 tugispetsialisti (LP N=10, EP N=7). Kõige enam oli tehtud vastanute sõnul koostööd Rajaleidjaga (N=11), vähem meditsiinisüsteemi asutustega (N=2), rehabilitatsioonikeskustega, asutusega Tammetriinu, kohalike omavalitsustega. Asutusevälist koostööd pole olnud vaja teha neljal tugispetsialistil.

Vastus kolmandale uurimisküsimusele on, et lastehoiurühmades tegelevad tugispetsialistid probleemide tekke või süvenemise ennetamisega kaudselt, läbi täiskasvanutevahelise koostöö, lähtudes iga lapse individuaalsetest vajadustest. Tugispetsialistid, kes 1-3a lastega töötavad, külastavad lastehoiurühmi kogu õppeaasta vältel, vajaduspõhiselt, lähtudes lapsega tegelevate täiskasvanute märguannetest. Tugispetsialistide hinnangul saaks ennetustöö-alast koostööd lastehoiurühmades parendada läbi aktiivsema suhtluse ja osapoolte teadlikkuse tõstmise, milleks oleks vaja enam ressursse.

Koostööpartnerid ennetustöö tegemisel

Neljandaks uurimisküsimuseks oli teada saada, kellega ja kuidas teevad ennetustöös eripedagoogid ja logopeedid enda sõnul koostööd. Küsimustikus olid selle kohta “koostööga seotud küsimused” osa küsimused 1-4 ning “lastehoiurühmade ennetustegevustega seotud küsimused” osa küsimused nr 4 ja 8.

Kõigepealt uuriti tugispetsialistidelt, kes nende hinnangul ennetustöös osalevad. Küsimusele vastas 20 eripedagoogi ja 20 logopeedi. Kõige enam osalevad tugispetsialistide hinnangul ennetustöös teised tugispetsialistid ja õpetajad. Kõik LP-d vastasid, et tugispetsialistid osalevad ennetustöös, EP-dest arvas seda 90%. Kõik EP-d ja 95% LP-dest leidsid, et ennetustöös osalevad õpetajad. Ennetustöös peeti oluliseks ka lapsevanemate osalust (EP 70%, LP 65%). Vähem peeti ennetustöös osalevateks isikuteks juhtkonna liikmeid (LP 35%, EP 15%), TUKO-t (LP 20%, EP 5%), teisi lapsi (EP 10%), aineõpetajaid (EP ja LP mõlemad 5%), asutuseväliseid tugiteenuste pakkujaid (LP 5%). Üks vastanud LP (LP18) pakkus ennetustöö osaliseks perearsti.

Järnevalt uuriti, kellega tugispetsialistid 2025/26. õa. ennetustöö eesmärgil koostööd tegid. Vastajate hinnangul tehti ennetustöö eesmärgil kõige enam koostööd õpetajatega (LP 100%, EP 90%), seejärel lapsevanematega (LP 90%, EP 81%) ja teiste tugispetsialistidega (EP 76%, LP 71%). Tugispetsialistide vastused sarnanesid ennetuse koostööpartnerite osas eelmise küsimuse vastustele. Täpsem ülevaade tulemuste kohta on leitav lisa 5.

Tugispetsialistidelt uuriti, milliseid koostöövorme on ennetustegevuse puhul vastanute asutustes rakendatud (avatud küsimus) ning millised on nende hinnangul 2025/26. õa. olnud tõhusad ennetava eesmärgiga koostöövormid (poolavatud mitme vastuse valimise võimalusega küsimus). Enam on rakendatud lapsevanemate (76% vastanutest) ning õpetajate nõustamist (71% LP-dest ja 62% EP-dest), neid peeti kõige tõhusamateks koostöövormideks (kõik LP ja 95% EP-dest) (vt lisa 6). Tõhusad koostöövormid olid EP-de ja LP-de sõnul veel ümarlaudadel osalemine (EP 81%, LP 76%), nõustamistele eelnevad ja järgnevad meeskonna arutelud (LP 91%, EP 81%), asutuseväliste spetsialistidega konsulteerimine (EP 76% ja LP 67%), rühma õppe- ja kasvatustegevustes osalemine (EP 67% ja LP 62%).

Neljanda uurimisküsimuse vastusena selgus, et 2025/26. õa. tegid alushariduses tugispetsialisti teenust pakkuvad eripedagoogid ja logopeedid ennetustöö eesmärgil enda sõnul koostööd peamiselt teiste tugispetsialistide, õpetajate ja lapsevanematega. Tugispetsialistide hinnangul toimus ennetustöö-alane koostöö nõustamiste, ümarlaudade ja meeskonna arutelude teel.

Uurimus puudutab teemat, mida sel moel ja sihtrühmas seni Eestis uuritud ei ole. Seepärast oli küsimustiku viimase küsimuse raames vastajatel võimalus lisada nende hinnangul olulist infot seoses uuritud teemaga. Küsimusele “Kas soovite midagi olulist veel lisada seoses uuritud teemaga?” vastas 10 tugispetsialisti (5 EP ja 5 LP). Selgus, et ennetustöö on tugispetsialistide hinnangul oluline teema.

Aitäh, et seda teemat kaardistate. See on väga oluline. (EP13)

Ennetustöö vajab minu jaoks paremat defineerimist... (EP15)

Ennetustööd on tavapärasest tööst keeruline eraldi välja tuua, sest ennetavad tegevused on igapäevase töö oluline osa. (LP21)

Arutelu

Alusharidus on haridussüsteemi esimene tase, kus tegeletakse süsteemselt 1,5-7 a laste arengu toetamise, arenguprobleemide märkamise ning seeläbi tulevikus tekkida võivate arengu- ja õppimisprobleemide ennetamisega. Hiljuti uuendatud tugispetsialistide tööd reguleeriva määrusega (Tugispetsialistide teenuse kirjeldus..., 2025) kirjeldatakse nüüd ka alushariduses pakutava tugispetsialisti teenuse eesmärki ja sisu. Magistr töö eesmärgiks oli välja selgitada, mida peavad eripedagoogid ja logopeedid ennetustööks alushariduses ning milliseid tegevusi nad laste arenguprobleemide ja toevajaduse tekkimise või süvenemise

ärahooldmiseks enda sõnul teevad. Valimi moodustasid Eesti lastehoiu- ja/või lasteaiarühmade ealistele lastele 2025/26. õppeaastal tugiteenust pakkuvad eripedagoogid ja logopeedid (N=42).

Määruses (Tugispetsialistide teenuse kirjeldus..., 2025) on tugispetsialisti teenust kirjeldatud kui lapse arengut ning arengu eeldatavate tulemuste saavutamist toetavat ja õppimiskohustuse täitmist takistavaid probleeme ennetavat teenust. Tugispetsialistide kutsekompetentse kirjeldavad täpsemalt kutsestandardid. Nii eripedagoogidel kui ka logopeedidel on pädevus nõustada lapsega tegelevaid täiskasvanuid, hinnata lapse arengutaset, toetada last lähtudes tema arengutasemest (Kutsestandard. Eripedagoog, tase 7, 2024; Kutsestandard, Logopeed, tase 7, 2024). Eripedagoogide kutsestandardis on ennetus välja toodud tulevikuoskuste seas - senisest enam on vaja tähelepanu pöörata ennetamise tegevustele ning nõustada ametnikke, (haridus)asutuste juhte ja meeskondi ennetustegevuste kavandamisel. Logopeedide kutsestandardis on töö kirjelduses märgitud, et selle hulka kuulub ka “kommunikatsioonivõime ja neelamisfunktsiooni ... häire ennetamine”. Ennetustöö tegemise oskusi kutsestandardites eraldi kompetentsina ei märgita.

Esimeseks uurimisküsimuseks oli, mida peavad eripedagoogid ja logopeedid ennetustööks. Selgus, et vastajad peavad ennetustööks täiskasvanute vahelist koostööd ja nõustamist, laste arengu hindamist ning toetamist, arengut toetava keskkonna loomist. Peamiste ennetustegevustena teevad tugispetsialistid enda sõnul lastega seoses kaudseid, koostööl põhinevaid tegevusi, viivad läbi laste arengu hindamist ning toetavad lapse arengut tema vajadustest lähtuvalt. Neid tegevusi peetakse ennetustöö eesmärgil ka kõige efektiivsemateks. Vastanute arvamus ennetustöö olemuse ja konkreetsete tegevuste kohta on sarnase sisuga ning ühtib kutsekompetentsidega. Seega paistab, et tugispetsialistid peavad kogu oma tööd ennetuseks. Nii saab arutleda, kas alushariduses pakutav tugispetsialisti teenus on vastajate hinnangul oma olemuselt tervikuna ennetustöö või on ennetavad tegevused teenuse osa.

Tugispetsialisti täiskoormus on 35 h nädalas (Töö- ja puhkeaja seadus, 2001), uuringus osalejate töökoormus oli keskmiselt 32,5 h nädalas. Ideaalseks ennetustööle kuluvaks ajaks peeti sellest keskmiselt 8,8 h (eripedagoogid) - 6,6 h (logopeedid) nädalas ja tegelikkuses tehti seda vastajate sõnul ligikaudu poole vähem. Ennetustööle kuluvat aega oli uurimuses osalenud tugispetsialistide sõnul tööülesannete seast keeruline eraldi välja tuua, lisaks varieerus see nende hinnangul õppeaasta vältel. Kui tugispetsialisti teenust defineerida tervikuna ennetustööna, siis peaksid olema kõik tehtavad tegevused ennetustegevused. Et ennetustööle kuluv aeg võiks vastajate arvates ideaalis moodustada tööajast ligi kolmandiku

(tegelikkuses oli seda toimunud veelgi vähem), ei saa öelda, et kõik tugispetsialistide poolt tehtavad tegevused kokku ennetustöö moodustavad. Järelikult tundub ennetustöö olevat pigem alushariduse tugispetsialistide töö üheks osaks. Ka kirjanduse põhjal (TAI, 2020) eristatakse ennetustööd kui laiemat mõistet ja ennetuse eesmärgil tehtavaid tegevusi.

Teiseks uurimisküsimuseks oli, milliseid tegevusi teevad eripedagoogid ja logopeedid enda sõnul ennetustööna ise. Ennetustöö võiks uurimuses osalenute sõnul saada alguse järgnevate tegevustega: laste arengu süsteemne jälgimine, täiskasvanute-vaheline koostöö ja teadlikkuse tõstmine arenguprobleemide teemal, laste arengut soodustava keskkonna loomine. Ennetustöö raames tehakse tegevusi rühmakeskkonnas või individuaalselt/alagruppidega kabinettis, kohandatakse õppekeskkonda ja -materjale, arendatakse üldoskusi ning õppe- ja kasvatustegevuste valdkondi. Selgus, et õppekava valdkondadest toetavad eripedagoogid ja logopeedid enda sõnul kõige enam laste keele ja kõne arengut ning tunnetus- ja õpioskusi. Laste teadmised ja oskused keele ja kõne, matemaatika, kunsti ning teiste õppekava valdkondade osas toetuvad üldoskustele (Neudorf *et al.*, 2025). Sellest saab järeldada, et hilisemaid arenguprobleeme on võimalik ennetada, toetades varakult laste üldoskuste arengut. Lapse arengu toetamist saab seega käsitleda tugispetsialistide ennetustöö osana. Oluline on, et ennetustegevustega alustatakse võimalikult varakult, hariduse valdkonnas juba lastehoius (Terviseinfo, 2024).

Ennetustöös võiks kirjanduse alusel (AHS, 2025; ARÕK, 2025; EHIS, 2025; Karoly *et al.*, 2005; OECD, 2025; Rajaleidja, 2025) olla kolm sihtrühma: eakohase arenguga lapsed, riskirühma lapsed (so üldise toe vajadusega) ning arenguprobleemidega (tõhustatud ja eritoe vajadusega) lapsed. Uurimuses osalenud eripedagoogide ja logopeedide hinnangul olid ennetustöö peamiseks sihtrühmaks 2025/26. õa. toevajadusega (ehk üldise, tõhustatud, eritoe) lapsed. Kuni 2024/25. õa oli koolieelsetes lasteasutustes tugispetsialistide koormuse arvutamine reguleeritud eraldi määrusega (Koolieelse lasteasutuse..., 2015). Sellest lähtudes sõltus tugispetsialisti koormus otseselt arenguprobleemidega laste arvust. Võib oletada, et uurimuses osalenud tugispetsialistid jätkasid seetõttu ka ennetustöö sihtrühma määrates harjumuspäraselt ning mõtlesid eelkõige toevajadusega lastele. Tugispetsialistide hinnangul on nende poolt kõikide laste ülevaatamiseks sobivam vanus 2-2,5 a, kuid ennetustööd võiks hakata tegema lastega vanuses 1-1,5 a. Tulemused osutavad mõningasele ebaselgusele, kes ja millal peaks ennetamise eesmärgil lapsed lasteasutusse tulekul nõ üle vaatama. Tundub, et varasem tugispetsialistide koormusarvestus ei ole veel oma mõju töökorraldusele kaotanud, kuid tugispetsialistid mõistavad vajadust tegeleda senisest laiemast sihtrühmaga.

Ennetada tuleb enne, kui probleemid avalduvad või välja kujunevad (TAI, 2020). Uurimuses osalenud tugispetsialistide hinnangul tuleks ennetustööd alustada juba lastehoiurühmades ning ennetustöö raames tegeleda probleemide (toevajaduse) tekke või süvenemise ennetamisega, jälgides lapse arengut ning luues arenguks sobiva keskkonna. Ennetustöö sihtgrupiks peaks sellisel juhul olema ka eakohase arenguga lastehoiurühma ealised lapsed. Veelgi laiemalt saab mõelda piirkonna neile lastele, kes omandavad alushariduse kodus.

Eakohase arenguga ja nn. riskirühma (üldise toe vajadusega) lapsed moodustavad enamuse ehk 95 % lastehoiurühma ealistest lastest (Silm *et al.*, 2024). Lastehoiurühmades on võimalik kaardistada ja täiendavat tuge pakkuda lastele, kelle areng on eakohane, kuid kellel on kasvukeskkonnast tingitult tõenäosus probleemide tekkeks. Mitmed varajasel sekkumisel põhinevad lähenemised (nt Karoly *et al.*, 2005; Sparling & Meunier, 2019; Stevens *et al.*, 2019) on tõendanud oma efektiivsust toevajaduse tekke/suurenemise ennetamisel, sh on võimalik vähendada vajadust tugispetsialisti teenuse järele. Kaaluda tasuks näiteks tõendatud usaldusväarsusega Abecedariani meetoodika (Sparling & Meunier, 2019) kohandamist ning rakendamist Eesti oludes. Seaduses (AHS, 2025) märgitud kohustus, et logopeed, eripedagoog (kui rühmas töötab lapsehoidja) või õpetaja hindab vähemalt kord õppeaasta jooksul iga lastehoiurühmas käiva lapse kõne arengut, ei kindlusta veel piisavat ning asjakohast tuge. Mis täpsemalt märgatud raskuste puhul järgneb, on õigusaktides kirjeldatud väga üldiselt ja sõltub lapsehoidja/õpetaja pädevustest/suutlikkusest lapsele jõukohast õpet pakkuda, tugispetsialisti ressurssidest ning koostööst lapsevanemaga.

Kolmandaks uurimisküsimuseks oli teada saada, mida teevad lastehoiurühmades tugispetsialisti teenust pakkuvad eripedagoogid ja logopeedid ennetustööna. Umbes pooled uuringus osalejatest töötasid 2025/26. õa enda sõnul 1,5-3a lastega. Tugispetsialistid vastasid, et külastavad lastehoiurühmi regulaarselt kogu õppeaasta vältel vahemikus 1 kord nädalas kuni 1 kord kolme kuu jooksul, saamaks lastest ülevaadet ning nõustamaks rühmameeskonda. Arvestades, et kohustus lastehoiurühmades tugispetsialisti teenust pakkuda sätestati seadusega (AHS, 2025) alates 2025/26. õa., võib oletada, et tugispetsialisti töö fookuse suunamine lastehoiurühmadega tegelemisele võtab pisut aega. Vastanud tugispetsialistid külastasid lastehoiurühmi enda sõnul täiskasvanute märguannete peale, seega tasuks edaspidi täpsemalt uurida, millal/kuidas neile märku antakse ning millised on lapsehoidja/õpetaja ning lapsevanemate ootused tugispetsialistile. Võrreldes ennetustööd lastehoiu- ja lasteaiarühmades, selgus, et neist esimeses toimub ennetustöö pigem kaudselt ehk lapsega tegelevate täiskasvanute nõustamise teel, teises aga pigem läbi otsese lapsega tegelemise.

Uurimuses osalenud tugispetsialistide hinnangul saaks ennetustöö-alast koostööd lastehoiurühmades parendada läbi aktiivsema suhtluse, osapoolte teadlikkuse tõstmise. Ennetustöö edenemiseks on vaja suunata senisest enam tugispetsialisti ajalisi ressursse lastehoiurühmade peale; teiselt poolt aga panustada lapsehoidjate/õpetajate endi ettevalmistusse seoses toevajadusega lastega.

Last toetavas ennetustöös tuleb panna rõhku õigeaegsusele. Oluline on universaalne ennetus, mille käigus luuakse spetsialistide ja lapse ning tema pere koostöös last toetav keskkond, kus on võimalik probleemide süvenemise ennetamiseks toe proaktiivne pakkumine (Sotsiaalministeerium & HTM, 2024). Käesoleva uurimuse neljandaks uurimisküsimuseks oli teada saada, kellega ja kuidas teevad eripedagoogid ja logopeedid ennetustöös enda sõnul koostööd. Tulemustest selgus, et peamised koostööpartnerid olid teised tugispetsialistid, õpetajad ja lapsevanemad. Tulemused ühtivad tugispetsialistide tööd reguleeriva määrusega (Tugispetsialistide teenuse kirjeldus..., 2025). Uurimuses osalenud tugispetsialistide hinnangul toimus ennetustöö-alane koostöö nõustamiste, ümarlaudade ja meeskonna arutelude teel. Samu koostöövorme märgiti ka varasemates uuringutes (Kaljujärv & Kõiv, 2023; Lellsaar, 2024).

Seaduses (AHS, 2025) on sätestatud, et kui lasteaias tagatud üldine tugi ei ole lapse arengu toetamiseks piisav, tuleb lapsevanemale soovitada koolivälise nõustamismeeskonna poole pöördumist tõhustatud toe või eritoe soovitusel saamiseks. Käesoleva uurimuse tulemused näitasid, et asutuseväliselt tehti 2025/26. õa. lastehoiurühmadega seoses oma praeguses töökohas enim koostööd Rajaleidjaga. Tulemus on märkimisväärne, sest näitab, et lastehoiurühmades märgatud toevajadusega lapsega tegelemist alustati varakult ning vajadus ennetustöö-alaseks koostööks Rajaleidjaga on olemas ka lastehoiurühmades. Paraku uus seadus (AHS, 2025) maakonna tasandil lapse arengu hindamist ning nõustamist väikelaste puhul ette ei näe.

Uurimusest ilmnes, et need tugispetsialistid, kes töötasid lastehoiurühmadega, tunnetasid suuremat vajadust koostööks nii asutusesiseselt kui -väliselt ning kõik uurimuses osalenud tugispetsialistid pidasid vajalikuks koostöö parendamist lastehoiurühmade töötajatega. Lisaks sellele, et tugispetsialisti teenuse sihtrühmaks võiks olla ka lastehoiurühmade eakohase arenguga lapsed, oleks vajalik proaktiivne tegutsemine. Tuleks läbi mõelda ennetustöö imikute ja väikelastega, kodus alusharidust omandavate lastega ka maakonna tasandil, näiteks Perepesade (Perepesa, s.a.) võrgustiku kaudu.

Käesoleva uurimuse piiranguteks on, et uuring viidi läbi küsitluse teel, vastajad täitsid ankeedi. Uurijal polnud võimalik esitada täpsustavaid küsimusi, mille järele oleks olnud

vajadus. Uut valdkonda käsitlevat uurimisteemat oleks võinud alustada pigem intervjuudega, mis oleks võimaldanud vastaja seisukohti sügavamini mõista. Uurimistöö valim oli väike. Lisaks tuleb arvestada, et uurimusse kaasati mh magistrikraadi omandavad tugispetsialistid, kellel ei ole veel kõik tööks vajalikud kompetentsid välja kujunenud. Nende arvamusi eraldiseisvalt ei analüüsitud.

Uurimistöö tugevuseks on aktuaalne teema, mida on siiani Eestis käsitletud vähe. Uurimuse väärtuseks on tugispetsialistide suunamine ennetustööle mõtlema, ennetustöö ja -tegevuste eristamine ning vastajate arusaamade ja kogemuste kaardistamine antud teemal. Lisaks annab uurimistöö esmase ülevaate AHS (2025) rakendumisega seotud kitsaskohtadest (nt koostöö Rajaleidja keskustega; ressursside nappus) ning positiivsetest aspektidest (kooliga sarnane tugisüsteem, tugispetsialisti koormusarvestuse paidlikkus).

Uurimistulemusi saavad rakendada haridusasutuste juhid tugispetsialistide arvu ja koormuse, lastehoiurühmade töökorralduse planeerimisel ning koostöö edendamisel. Edaspidi tasuks uurida, kuidas täpsemalt tugispetsialistid lastehoiurühmades proaktiivselt eakohase arenguga ja riskirühmade lastega ennetustööd teevad.

Tänu sõnad

Täna südamest oma head ja kannatlikku juhendajat Pille Häidkindi järjepideva, toetava ja konstruktiivse juhendamise eest. Täna oma abikaasat Hannest, perekonda, töökaaslast, kursusekaaslast ja sõpru mõistva suhtumise ning kannatlikkuse eest töö valmimise perioodil. Samuti täna kõiki uurimistöös ja piloteerimises osalenud tugispetsialiste nende panuse eest uurimistöö valmimisse.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Maria Reiljan-Pircher

/allkirjastatud digitaalselt/

20.05.2026

Kasutatud kirjandus

- Alushariduse riiklik õppekava. (2025). *Riigi Teataja I* 13.08.2025, 1.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/113082025001>
- Alusharidusseadus. (2025). *Riigi Teataja I*, 01.07.2025, 2.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/101072025002>
- Dereli, E., Deli, H. (2022). Pre-School Teachers' Knowledge and Needs Related to Noticing Gifted Children and the Enrichment Model. *Participatory Educational Research*, 9(2), 219–239. <https://doi.org/10.17275/per.22.37.9.2>
- Eesti Hariduse Infosüsteem. (2025). *Alushariduse laste ja asutuste lisaandmed*.
<https://projektid.edu.ee/spaces/EJ/pages/81363289/Alushariduse+laste+ja+asutuste+liisaandmed#Alushariduselastejaasutustelisaandmed-7.2.3.Tugimeetmed>
- Eesti Keele Instituut. (2009). *Ennetus*. Eesti Keele Seletav Sõnaraamat (EKSS).
<https://arhiiv.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=ennetus&F=M>
- Eesti Vabariigi Haridusseadus. (2025). *Riigi Teataja I* 01.07.2025, 3.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/968165?leiaKehtiv>
- Haridus- ja Noorteamet. (2024). *Muu kodukeelega laps*.
<https://www.harno.ee/muu-kodukeelega-laps>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2024). *Andekuse mõiste määratlus ja tunnused*.
<https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2024-06/Andekuse%20m%C3%B5iste.pdf>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2025). *Eestikeelsele haridusele üleminek*.
<https://www.hm.ee/uleminek>
- Haridussilm. (2025). *Alushariduse ülevaade*.
<https://haridussilm.ee/ee/tasemeharidus/oppetasemed/alusharidus/ylevaade>
- Induktiivne strateegia, tsükliline uuringuprotsess*. (s.a.)
https://sisu.ut.ee/teadustoo_alused/induktiivne-strateegia-tsukliline-uuringuprotsess/
- Kaljujärv, K., Kõiv, K. (2023). *Lapsevanemate teraapiasse kaasamine lasteaia logopeedide praktikas*. [magistritöö, Tartu Ülikool]. DSpace. <https://hdl.handle.net/10062/91239>
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*.
<https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>
- Karoly, L. A., Kilburn, M. R., & Cannon, J. S. (2005). *Early Childhood Interventions: Proven Results, Future Promise*. Rand Corporation. <https://doi.org/10.7249/mg341>

- Koolieelse lasteasutuse personali miinimumkoosseis. (2015). *Riigi Teataja I*, 23.09.2015, 1.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/123092015001>
- Kutsestandard. Eripedagoog, Tase 7. (2024).
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/11205094>
- Kutsestandard. Logopeed, Tase 7. (2024).
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/11252591>
- Lapse Heaolu Arengukeskus. (2021). *Perepesade ennetusvõrgustiku juhendmaterjal laste ja perede heaolu edendamiseks*.
https://www.lapseheaolu.ee/_files/ugd/017c50_77ecf819e112405a96e5151ca24f0605.pdf
- Lellsaar, K. (2024). *Tugispetsialistide ja õpetajate koostöö kaasava alushariduse tingimustes*. [magistritöö, Tartu Ülikool]. DSpace. <https://hdl.handle.net/10062/95385>
- Lokko, L., & Aavik, A. (2024). Rehabilitatsioon ja sotsiaalvaldkonna tugiteenused lapse- ja noorukieas. P. Häidkind, & P. Soodla (toim), *Erivajadustega õppijad Eesti haridussüsteemis: märkamine, hindamine ja õpetamine* (lk 631-654). TÜ Kirjastus
- Mossberg, F., Lundqvist, J. (2025). Giftedness and Talent in Inclusive Preschools: A Multiple-Case Study Regarding Identification, Teaching, Quality of Interactions, and Experiences of Children. *Journal of Pedagogical Research*, 9(5), 20–39.
<https://doi.org/10.33902/JPR.202534450>
- Neudorf, E., Häidkind, P., Kirbits, K., Saar, M., & Trutsi, K. (2025). Lastehoidude õppekava ja 3-aastase lapse üldoskused. *Alushariduse RÕK juhendmaterjalid*. Haridus-Teadusministeerium.
<https://projektid.edu.ee/spaces/HTMARJ/pages/279370389/1.+Lastehoidude+%C3%B5ppekava+ja+3-aastase+lapse+%C3%BCldoskused>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2025). *Reducing Inequalities by Investing in Early Childhood Education and Care*.
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/01/reducing-inequalities-by-investing-in-early-childhood-education-and-care_a0fd3f31/b78f8b25-en.pdf
- Palts, K. (2013). *Ülevaade erivajaduste identifitseerimise olemusest ja ajaloost. Märkamine*.
<https://sisu.ut.ee/evidolemus/markamine/>
- Pastarus, K., Kontor, A., & Erg, L. (2024). Õppe jõukohastamine. P. Häidkind, & P. Soodla (toim), *Erivajadustega õppijad Eesti haridussüsteemis: märkamine, hindamine ja õpetamine* (lk 185-218). TÜ Kirjastus

Perepesa. (s.a.). <https://perepesa.ee/>

Rajaleidja. (2025). *Dokumentide esitamine.* <https://rajaleidja.ee/dokumendid/>

SA Lapse Heaolu Arengukeskus. (2021). *Perepesade ennetusvõrgustiku juhendmaterjal.*
https://www.lapseheaolu.ee/_files/ugd/017c50_77ecf819e112405a96e5151ca24f0605.pdf

SA Tallinna Lastehaigla. (2025). *Lastesühhiaatria X.*

<https://www.lastehaigla.ee/kliinikud/laste-vaimse-tervise-keskus/lastesuhhiaatria-x>
Silm, G., Lepp, L., Kivirand, T., Leijen, Ä., Pedaste, M., Nelis, P., Rikanson, L., Sild, A., & Kutti, A. (2024). Kaasava hariduskorralduse tõhusus üldhariduses 2023. *Uuringu lõppraport.* Tartu Ülikool. Haridusteaduste Instituut.
<https://hm.ee/sites/default/files/documents/2024-09/Kaasava%20hariduskorralduse%20t%C3%B5husus%20%C3%BCldhariduses%202023%20L%C3%95PPRAPORT.pdf>

Sotsiaalhoolekande seadus. (2025). *Riigi Teataja I 30.12.2025, 29.*

<https://www.riigiteataja.ee/akt/118032026022?leiaKehtiv>

Sotsiaalkindlustusamet. (2025a). *Juhtumikorraldus.*

<https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/spetsialistile-ja-koostoopartnerile/laste-ja-pere-dega-tootavale-spetsialistile/juhtumikorraldus>

Sotsiaalkindlustusamet. (2025b). *Lapse puude raskusastme tuvastamine.*

<https://sotsiaalkindlustusamet.ee/puue-ja-hoolekanne/puude-tuvastamine/lapse-puude-tuvastamine#mille-alusel-tuvasta>

Sotsiaalkindlustusamet. (2025c). *Lastehoidude süsteem muutub: teenuseosutajad peavad tegema valiku hiljemalt 1. detsembriks 2025.*

<https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/uudised/lastehoidude-susteem-muutub-teenuse-osutajad-peavad-tegema-valiku-hiljemalt-1-detsembriks>

Sotsiaalministeerium. (2025). *Tervishoiusüsteemi uuendamine.*

<https://www.sm.ee/tervishoiususteemi-uuendamine#tegevused>

Sotsiaalministeerium., Haridus- ja Teadusministeerium. (2024). *Lastele sotsiaal-, tervise- ja haridusvaldkonnas integreeritud vajaduspõhise toe pakkumise ning hindamiste konsolideerimise kava.*

<https://sm.ee/sites/default/files/documents/2024-06/Laste%20sotsiaal-%2C%20tervise%20ja%20haridusvaldkonna%20vajadusp%C3%B5hise%20integreeritud%20toe%20ja%20hindamiste%20konsolideerimise%20kava%202024.pdf>

Sparling, J., & Meunier, K. (2019). Abecedarian: An Early Childhood Education Approach That Has a Rich History and a Vibrant Present. *International Journal of Early*

- Childhood*, 51(2), 207–216.
<https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1007/s13158-019-00247-2>
- Stevens, H., Santos, R., Jonasson, S., Young, C., Mann, S., Sass, C., Sanderson, J., Jamieson, J., D'Souza, M., Meunier, K., & Sparling, J. (2019). The Abecedarian Approach in a Low-Resource Urban Neighborhood in Canada: An Impact Evaluation in a Child Care Setting. *International Journal of Early Childhood*, 51(2), 217–232.
<https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1007/s13158-019-00245-4>
- Talussaar, T., Häidkind, P., Õmblus, L., Schults, A., Uder, M., Pikk, S. (2022). Tugispetsialistide rollid haridusasutustes. *Õpetajate Leht*.
<https://www.opleht.ee/2022/10/tugispetsialistide-rollid-haridusasutuses/>
- Tervise Arengu Instituut. (2020). *Ennetustöö korraldus uuenenud tervise- ja heaoluprofiili abil*.
<https://www.tai.ee/et/sotsiaaltoe/ennetustoo-korraldus-uuenenud-tervise-ja-heaoluprofiili-abil>
- Terviseinfo. (2024). *Mis toimib ennetuses ja mis mitte*.
<https://www.terviseinfo.ee/et/valdkonnad/narkootikumid/uimastitarvitamise-ennetamine/mis-toimib-ennetuses-ja-mis-mitte>
- Treial, K., Ülviste, A-M. (2024). Eripedagoogiline nõustamine ja konsulteerimine. P. Häidkind, & P. Soodla (toim), *Erivajadustega õppijad Eesti haridussüsteemis: märkamise, hindamise ja õpetamise* (lk 219 - 241). TÜ Kirjastus
- Tugiisikuteenus*. (s.a.).
<https://sotsiaalkindlustusamet.ee/sites/default/files/documents/2023-06/tugiisikuteenus.pdf>
- Tugispetsialistide teenuse kirjeldus ja teenuse rakendamise kord. (2025). *Riigi Teataja I*, 04.06.2025, 5. <https://www.riigiteataja.ee/akt/104062025005?leiaKehtiv>
- Tähepõld, K. (2022). *Lasteaia eripedagoogide tööülesanded kutsese standardi alusel, dokumentatsiooni põhjal ja eripedagoogide hinnangul*. [magistritöö, Tartu Ülikool]. DSpace. <http://hdl.handle.net/10062/83425>
- Töö- ja puhkeaja seadus. (2001). *Riigi Teataja I*, 24.01.2001, 78.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/72738>
- United Nations Organisation. (1993). *The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities*.
<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/standard-rules-equalization-opportunities-persons-disabilities>

Ülviste, A-M., Mõttus, K. & Kaljuste, K. (2024). Lapse arengu eripedagoogiline hindamine.

P. Häidkind, & P. Soodla (toim), *Erivajadustega õppijad Eesti haridussüsteemis: märkamine, hindamine ja õpetamine* (lk 157-184). TÜ Kirjastus

Lisad

Lisa 1. Ankeet eripedagoogidele ja logopeedidele.

Lp tugispetsialist!

Olen Maria Reiljan-Pircher ja õpin Tartu Ülikooli eripedagoogika ja logopeedia magistriõppes. Pöördun Teie poole seoses oma magistritööga, mille teemaks on on „Ennetustöö eripedagoogi ja logopeedi teenuse osana haridussüsteemi lastehoiurühmades“.

Uurimuse andmete kogumiseks kasutan anonüümset küsimustikku. Küsimustiku sihtgrupiks on magistrikraadiga või seda omandavad eripedagoogid ja logopeedid, kes töötavad lasteaias ja/või lastehoius tugispetsialisti ametikohal.

Küsimustik koosneb kuuest osast: üldandmed, küsimused asutuse kohta, küsimused ennetustöö olemuse kohta, koostööga seotud küsimused, lastehoiurühmade ennetustegevustega seotud küsimused, täiendavad küsimused. Tulemused esitan magistritöös üldistatud kujul, tagan vastaja anonüümsuse.

Palun vastake küsimustele, mõeldes oma praeguse töö peale alusharidust pakkuvast asutuses. Küsimustiku täitmine võtab aega 20-30 minutit.

Ootan Teie poolt täidetud küsimustikke kuni 22.03.

Lugupidamisega ja ette tänades,
Maria Reiljan-Pircher
Kontakt: maria.reiljan@gmail.com

Juhendaja: Pille Häidkind, eripedagoogika lektor, Tartu Ülikool
Kontakt: pille.haidkind@ut.ee

Üldandmed

1. Mis on Teie ametinimetus lasteaias/lastehoius? (poolavatud küsimus)
  - Eripedagoog
  - Logopeed
  - muu .....
2. Milline on Teie haridus? (poolavatud küsimus)
  - Erialane magistriharidus on lõpetatud
  - Erialane magistriharidus on omandamisel
  - muu .....
3. Mitu aastat olete alushariduses tugispetsialistina töötanud? (avatud küsimus)
4. Mitu tundi nädalas Te 2025/26. õppeaastal asutuses tugispetsialistina töötate (täiskoormus on 35 tundi nädalas)? (avatud küsimus)
5. Millistes rühmades pakute tugispetsialisti teenust 2025/26. õppeaastal? (mitme valikuvõimalusega valikvastus)

- lastehoiurühm
- lasteaiarühm
- lastehoiu- ja aiarühm
- liitrühm (samas rühmas on nii lastehoiu- kui ka lasteaiarühma ealised lapsed)
- tõhustatud toega laste rühm
- eritoega laste rühm

Küsimused haridusasutuse (lasteaed ja/või lastehoid) kohta

Palun mõelge vastates oma praeguse töökoha peale. Kui töötate samaaegselt mitmes asutuses, vastake selle asutuse kohta, milles olete suurima koormusega. Võrdse koormuse korral valige üks. Mõelge vastamisel praegusele 2025/26. õppeaastale.

6. Millises piirkonnas Teie lasteaed/lastehoid asub? (ühe valikuvõimalusega valikvastus)
  - maapiirkond
  - väiksem linn
  - suurem linn (Tallinn, Tartu, Narva või Pärnu)
7. Mitu rühma on Teie asutuses kokku? (avatud küsimus)
8. Mitu lastehoiurühma on Teie asutuses? (avatud küsimus)
9. Millised tugispetsialistid töötavad Teie lasteaias/lastehoius? (poolavatud küsimus)
  - eripedagoog
  - logopeed
  - sotsiaalpedagoog
  - psühholoog
  - .....
10. Mitmel lapsel on Teie lasteaias/lastehoius toeks tugiisik? (avatud küsimus)

Alusharidusseaduses (2025) on sätestatud, et alates 2025. aastast koordineerib alusharidusasutuse sisest ning -välist meeskonna- ja võrgustikutööd tugiteenuste koordineerija [TUKO], kelle ülesandeks on juhendada õpetajaid lapse esmase toe kavandamisel, nõustada lapsevanemaid. Vajadusel teeb ta lapsevanemale ettepaneku pöörduda koolivälise nõustamismeeskonna poole tõhustatud toe või eritoe rakendamise vajaduse väljaselgitamiseks.

11. Millise ametikohaga töötaja Teie asutuses täidab tugiteenuste koordinaatori (TUKO) ülesandeid? (avatud küsimus)

Küsimused ennetustöö olemuse kohta

Tugispetsialistide määruses (Tugispetsialistide teenuse kirjeldus..., 2025, para 2.) kirjeldatakse tugispetsialisti teenust haridussüsteemis järgmiselt: "Tugispetsialisti teenus on õppija arengut, võimetekohast õppimist ja sotsiaalseid oskusi ning lapse arengu eeldatavate tulemuste või õpilase õpitulemuste saavutamist toetav ja õppimiskohustuse täitmist

takistavaid probleeme ennetav logopeedi, eripedagoogi, koolipsühholoogi või sotsiaalpedagoogi teenus” .

1. Mida Teie arvates tähendab ennetav tugispetsialisti teenus alushariduse kontekstis? (avatud küsimus)
2. Millisest laste vanusest alates võiks haridusasutuses hakata tugispetsialist tegema ennetustööd? (avatud küsimus)
3. Milliste tegevustega võiks tugispetsialistide poolt läbi viidav ennetustöö haridusasutuses alguse saada? (avatud küsimus)
4. Mille poolest erineb Teie arvates tugispetsialisti poolne ennetustöö lastehoiu- ja aiarühmas? (avatud küsimus)
5. Kes on Teie arvate ennetustöö sihtgrupid lasteaia tugispetsialisti töös? Valige kõik Teie hinnangul sobivad vastused. (mitme valikuvõimalusega valikvastus)
  - lapsed, kes lasteasutuses ei käi
  - eakohase arenguga lapsed
  - kõne arengu mahajäämusega lapsed
  - õppekeelest erineva koduse keelega lapsed
  - emotsionaalsete ja käitumisraskustega lapsed
  - rändetaustaga lapsed
  - andekad lapsed
  - uussisserändajate lapsed
  - psüühikahäiretega lapsed
  - intellektipuudega lapsed
  - autismispektrihäirega lapsed
  - õppimist mõjutava kroonilise haigusega lapsed
  - arenguliste kõne- ja keelepüüetega lapsed
  - liikumispuudega lapsed
  - kuulmispuudega lapsed
  - nägemispuudega lapsed
  - liitpuudega lapsed
  - aktiivsuse- ja tähelepanuhäirega lapsed
6. Palun valige need sihtgrupid, kellega Teie ise olete ennetustöö raames 2025/26. õa. tegelenud. (mitme valikuvõimalusega valikvastus)
  - lapsed, kes lasteasutuses ei käi
  - eakohase arenguga lapsed
  - üldise toe vajadusega lapsed (kõne arengu mahajäämusega, õppekeelest erineva koduse keelega, emotsionaalsete ja käitumisraskustega, rändetaustaga, andekad, uussisserändajate lapsed)
  - tõhustatud ja eritoe soovitusega lapsed (psüühikahäiretega, intellektipuudega, autismispektrihäirega, õppimist mõjutava kroonilise haigusega, arenguliste

kõne- ja keelepueetega, liikumispuudega, kuulmispuudega, nägemispuudega, liitpuudega, aktiivsus- ja tähelepanuhäirega lapsed)

7. Milliseid konkreetseid tegevusi Te eakohase arenguga lastega ennetustöö raames läbi viite? (avatud küsimus)
8. Milliseid konkreetseid tegevusi Te üldist tuge vajavate lastega ennetustöö raames läbi viite? (avatud küsimus)
9. Milliseid konkreetseid tegevusi Te tõhustatud / erituge vajavate lastega ennetustöö raames läbi viite? (avatud küsimus)
10. Milliseid tegevusi ennetustöö eesmärgil peate kõige efektiivsemateks? (avatud küsimus)

Koostööga seotud küsimused

Palun mõelge ennetustöö peale oma asutuses ja iseenda panusele selles 2025/26. õa.

1. Kes osalevad Teie hinnangul ennetustöös? (avatud küsimus)
2. Kellega Te teete ennetuse eesmärgil koostööd? (avatud küsimus)
3. Millised on olnud tõhusad ennetava eesmärgiga koostöövormid Teie hinnangul? (poolavatud küsimus)
  - juhtkonna nõustamine
  - lapsehoidjate nõustamine
  - õpetajate nõustamine
  - lapsevanemate nõustamine, sh arengu- ja perevestlused
  - nõustamistele eelnevad ja järgnevad meeskonna arutelud
  - rühma lapsevanemate koosolekutel osalemine
  - ümarlaudadel osalemine
  - rühma õppe- ja kasvatustegevustes osalemine
  - asutuseväliste spetsialistidega konsulteerimine
  - muu _____
4. Milliseid koostöövorme on ennetustegevuse puhul Teie asutuses rakendatud? (avatud küsimus)

Lastehoiurühmade ennetustegevustega seotud küsimused

Palun vastake järgnevatele küsimustele, mõeldes lastehoiurühmade peale.

1. Millises vanuses lastehoiurühmade lapsi on Teie hinnangul oluline tugispetsialisti poolt üle vaadata (arengu eakohasust hinnata)? (ühe valikuvõimalusega valikvastus)
  - 1-1,5a
  - 1,5-2a
  - 2-2,5a
  - 2,5-3a

2. Milliseid lapse üldoskuste valdkondi Te tugispetsialistina lapsele tugiteenust pakkudes eelkõige toetate? (mitme valikuvõimalusega valikvastus)
  - mänguoskused
  - tunnetus- ja õpioskused
  - sotsiaalsed oskused
  - eneseregulatsiooni oskused
3. Milliseid õppe- ja kasvatustegevuse valdkondi Te tugispetsialistina lapsele tugiteenust pakkudes eelkõige toetate? (mitme valikuvõimalusega valikvastus)
  - mina ja keskkond
  - keel ja kõne
  - matemaatika
  - kunst
  - muusika
  - liikumine
4. Kuidas saaks Teie hinnangul ennetustöö-alast koostööd lastehoiurühmades parendada? (avatud küsimus)

Palun vastake järgnevale küsimustele ainult siis kui tegelete lastehoiurühmadega.

5. Millal käite lastehoiurühmades õppetegevuste ja/või vabamängu ajal? (ühe valikuvõimalusega valikvastus)
  - sügisel
  - terve õppeaasta vältel
  - kevadel
6. Kui sageli käite lastehoiurühmades õppetegevuste ja/või vabamängu ajal? (avatud küsimus)
7. Mille järgi otsustate, et on vaja minna lastehoiurühma lapsi ja õpetamist vaatama? (avatud küsimus)
8. Milliste asutustega olete teinud ennetamise eesmärgil lastehoiurühmadega seoses koostööd haridusasutuse väliselt? (avatud küsimus)

Täiendavad küsimused

9. Mitu tundi nädalas Teie tööajast võiks ideaalses olukorras kuluda ennetusele? (avatud küsimus)
10. Mitu tundi nädalas kulub Teie tööajast tegelikult ennetusele? (avatud küsimus)
11. Kas soovite midagi olulist veel lisada seoses uuritud teemaga? (avatud küsimus)

Suur tänu küsimustikule vastamise eest!

Kui Teil tekkis täiendavaid küsimusi, kirjutage: maria.reiljan@gmail.com

Lisa 2. Pöördumine lasteaia direktori poole.

Lugupeetud alusharidusasutuse direktor,

Olen Maria Reiljan-Pircher ja õpin Tartu Ülikooli eripedagoogika ja logopeedia magistriõppes. Pöördun Teie poole seoses oma magistritööga, mille teemaks on on „Ennetustöö eripedagoogi ja logopeedi teenuse osana haridussüsteemi lastehoiurühmades“.

Minu magistritöö eesmärgiks selgitada välja, mida peavad eripedagoogid ja logopeedid ennetustööks lastehoiurühmades ning milliseid tegevusi nad laste arenguprobleemide ja toevajaduse tekkimise või süvenemise ärahoidmiseks enda sõnul teevad.

Uurimuse andmete kogumiseks kasutan anonüümset küsimustikku. Küsimustiku sihtgrupiks on **magistrikraadiga või seda omandavad eripedagoogid ja logopeedid**, kes töötavad lasteaias ja/või lastehoius.

Palun Teie abi küsimustiku edastamisel Teie asutuses töötavale eripedagoogi(de)le ja/või logopeedi(de)le / küsimustiku täitmisel. Osalemine on vabatahtlik ning kõiki kogutud andmeid kasutan ainult magistritöö raames.

Täidetud ankeete ootan hiljemalt 22. märtsiks.

Küsimustik:

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdty0rWDXML7ew799iQf6t4nVwuZe4P0c8nRkK9K-nvEdiv3A/viewform?usp=dialog>

Täiendavate küsimuste tekkides vastan neile hea meelega!

Lugupidamisega ja ette tänades,
Maria Reiljan-Pircher
Kontakt: maria.reiljan@gmail.com

Juhendaja: Pille Häidkind, eripedagoogika lektor, Tartu Ülikool
Kontakt: pille.haidkind@ut.ee

Lisa 3. Näide kvalitatiivsest kodeerimisest

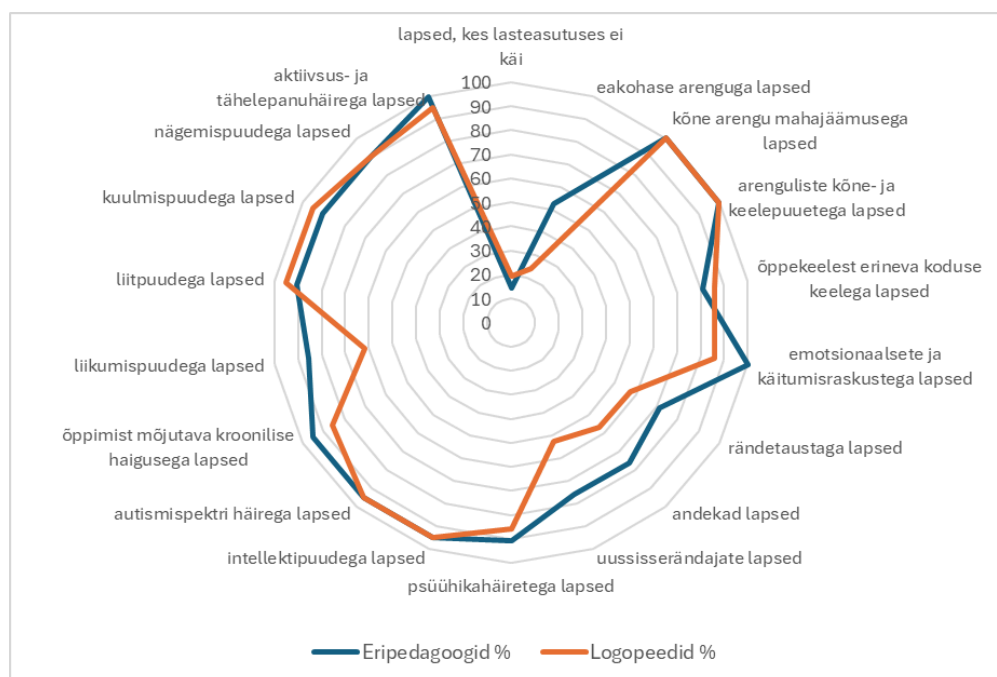
Ankeedi küsimus	Kategooria	Koodid	Vastajad	Täenduslike üksuste näited
Mille poolest erineb Teie arvates tugispetsialisti poolne ennetustöö lastehoiu- ja aiarühmas?	Töö sisu	Töö vorm	EP5, EP13, EP19, EP20	EP5: Lastehoius pigem märkan ja annan soovitusel, mida jälgida. Aiarühmas hakkab juba vajalikke oskusi iganädalaselt arendama. EP19: Lastehoiu rühmades probleemi ilmumisel on rõhk pigem vanemate ja õpetajate nõustamisel, aga vähem lapsega

				otsest tegelemist.
			LP4, LP5, LP7, LP8, LP9, LP13, LP16, LP17, LP19	<p>LP5: Lastehoiurühmas saab käia, kui töös on võimalus...vanemate nõustamine, soovitude andmine. Aiarühmas saan märgata ja kohest abi pakkuda.</p> <p>LP9: Mida noorem laps, seda enam on ennetustöö lapse jaoks kaudne ehk keskendub enam õpetaja/lapsevanema nõustamisele. Mida vanemaks laps saab, seda enam saab tugispetsialist hakata lapsega tegema ka otsest tööd.</p>
	Töökeskkond		EP4, EP21	<p>EP4: Hoiurühmas olevate laste puhul toimub ennetustöö vabamängu kaudu rühmaruumis. Aiarühmas on võimalik juba lapsi rühmast välja võtta, et teatud oskuste arengut individuaalselt toetada.</p>
			LP19	<p>LP19: Hoiurühma lastega tegutsen nende enda rühmas, mitte kabinetis.</p>
	Tegevused lastega		EP3	<p>EP3: Hoius on töö sageli mitteverbaalsem.</p>
			LP14, LP18	<p>LP14: Mida vanem laps, seda enam saab toetuda kõnele ja muule kommunikatsioonile.</p> <p>LP18: Lastehoius on töö eelkõige mängulisem kui aiarühmas.</p>
	Hindamine		EP2, EP16	<p>EP2: Lastehoiu vanuselised lapsed on oma arenguetappidega niivõrd erinevates punktides, et keerulisem on hinnata, kuidas teatud murekohad kujunema võiksid hakata...</p> <p>EP16: Lastehoius toimub kaardistamine ja sekkumine mängulisemalt...aiarühma laste jaoks on olemas standardiseeritud testid.</p>
			LP6, LP12	<p>LP6: Lapse arengutaseme hindamine varajasemas eas on</p>

				keerulisem.
		Nõustamine	EP18	EP18: Hoiurühmas on rohkem üldist meeskonna nõustamist, aiarühmades on nõustamistegevused suunatud konkreetsetele lastele.
Töö fookus	Probleemide ennetus		EP7, EP11,	EP7: Lastehoius on fookus rohkem ennetamisel, sest kõik arenguvaldkonnad pole veel arenenud sellele tasemele, et "tulekahjusid kustutada". EP11: Lastehoius: ennetada arenguliste raskuste süvenemist....Lasteaias: ennetada õpiraskusi, käitumisprobleeme ja sotsiaalseid raskusi enne kooli minekut.
			LP1	LP1: Aiarühmas on juba mingid probleemid välja kujunenud, mis vajavad otsest sekkumist, nooremas vanusegrupis võib kaudse sekkumise kaudu tõenäoliselt mingeid sekundaarseid probleeme veel vältida.
	Tugiteenuse rõhuasetus		EP6, EP9	EP6: Lastehoius on ennetustöö rohkem suunatud esmase turvatunde, rutiinide ja varajaste arengumärkide jälgimisele... Aiarühmas keskendub ennetustöö enam õpioskuste, sotsiaalsete oskuste ja koolivalmiduse toetamisele.
			LP21	LP21: Lastehoius on ennetustöö rohkem suunatud varajasele märkamisele, suhtlemise ja üldarengu toetamisele. Aiarühmas lisandub rohkem keele-, õpi- ja sotsiaalsete oskuste teadlik arendamine ning kooliks ettevalmistus.
Erinevused puuduvad	Lähtumine laste arengut		EP8, EP10	EP8: Vanuseline erinevus. EP10: ... Vastavalt lapse arengutasemele sarnane ennetustöö.

		asemest	LP2, LP3 LP11, LP15	LP2: Tegevusi läbi viies tuleb arvestada laste vanust, eakohasust.... LP3: Teadlik lähenemine konkreetsetele lastele. LP11: ...Sisult erinev nagu ka laste vanus ja eeldatavad arengutulemused.
		Võrdne kohtlemine	EP12, EP14, EP15	EP12: Minu jaoks erinevus puudub. Kui on lapsed ning asutuses on eripedagoog, tuleks tal ennetustööd teha kõigile lastele võrdsetel võimalustel.
			LP10, LP20	LP20: Ei erinegi.

Lisa 4. Ennetustöö sihtgrupid eripedagoogide ja logopeedide hinnangul*

* %vastanutest

Lisa 5. Ennetustöös osalevad inimesed

	EP*		LP*	
	Osalevad ennetustöös	Tehakse koostööd	Osalevad ennetustöös	Tehakse koostööd
Tugispetsialistid	16	15	16	15
Lapsevanemad	12	16	9	19
Õpetajad	13	13	12	15
Rühma töötajad (õpetajad ja/või lapsehoidjad ja õpetaja abid)	5	5	3	6
Juhtkond	3	4	7	6
TUKO	1	-	4	5
Kõik lapsega kokku puutuvad isikud	2	1	4	-
Lapsed	2	2	-	-
Aineõpetajad (liikumis- ja muusikaõpetaja)	1	1	1	1
Asutusevälised tugiteenuste pakkujad	-	2	1	-
Muu (ainult 1 kord nimetatud)**	-	4	1	-

*EP: osalevad ennetustöös N=20, teevad koostööd N=21; LP: osalevad ennetustöös N=20, teevad koostööd N=21 **osalevad ennetustöös: perearst; tehakse koostööd: lastekaitse, terapeudid, Rajaleidja ja heaoluspetsialistid, tugiisikud

Lisa 6. Tõhusad ennetava eesmärgiga koostöövormid ja 2025/26. õa. rakendatud koostöövormid (protsendid*)

	EP		LP	
	On rakendatud	On olnud tõhusad	On rakendatud	On olnud tõhusad
lapsevanemate nõustamine	76	95	76	100
õpetajate nõustamine	62	95	71	100
ümarlaudadel osalemine	76	81	57	76
meeskonna arutelud	57	81	34	91
konsulteerimine asutuseväliste spetsialistidega	62	76	48	67
osalemine rühma õppe- ja kasvatustegevustes	43	67	33	62
juhtkonna nõustamine	38	43	52	57
osalemine rühma lapsevanemate koosolekutel	33	43	19	57
lapsehoidjate nõustamine	29	38	43	33
koostöö lapsega tegelevate täiskasvanutega	29	5	33	-
asutusesisesed koolitused	5	5	10	5

*Tulemused on ümardatud täisarvuni

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Maria Reiljan-Pircher,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Ennetustöö alushariduses eripedagoogi ja logopeedi teenusega seoses”, mille juhendaja on Pille Häidkind, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi ADA kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi ADA kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Maria Reiljan-Pircher

20.05.2026